

Akinafarir Pol Romın Nguibar Ekiamın itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Pol kamaghın ifonge, a mangıva Romın nguibar ekiamın itir Kraisin adarazir ganasa. Kamaghın, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimın me ko ikegh, egh gın a mangıva kantri Spenın mangı akar aghuım akunam. Akinafarir kamın, Pol bar deraghvıra bigha Iesusin Akar Aghuımın gun me miğia, egha Iesusin gın aruir gumazamizibar ikirmirimın gun me miğei.

Pol faragha Romın itir Kraisin adarazi miğia ghaze, a zurara God ko miğiava, men akurvaghasa Godın azangsisi. Egha a gın akinafarir kamın akar mingarim abigha ghaze, “Nighnızir gavgavımın tuavimira e Godın damazımın gumazamizir aghuibar otivigham” (1:17). Pol kamaghın miğei, gumazamiziba bar, me Judaba o me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghın amizi, God men apangkuvighıva ua me iniam. Gumazir nighnızir gavgavım Kraıs Iesusın itim, God uam a iniam, eghtı a Godın namakamın otoghıva egh Kraıs Iesusın aveghboamın ikiam.

Kamaghın God ua gumazitam nightı, eghtı an ikirmirim igiamın mın otogham. God a ko itima, Godın Duam a gizıfa. Ezi kamaghın ovevem ko arazir kuram ua a dikabınıva egh a gativaghamın

gavgaviba puvati. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godin Arazibar mingarim miġiava, egha Godin Duamin gavgavim miġei. Pol ghaze, Godin Duam, gumazamizir niġhnizir gavgavim Iesusin itibar aven ikia, egha men ikirmirimin aven ingari.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osimtizir mamın gun miġei. Pol uabi Judabar gumazir mam. Kar gumazamizir God fomira kamaghın ua baghaviram amiseviżiba. Ezi Judan avirir ekiam, me Iesus akirim ragha a gasara. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba, me Iesusin suren gumazamizibar otifi. Ezi Judaba puvati. Egha Pol kamaghın miġei, arazir kurar kam, me uari men osimtizim. Egha me bizir ekia God me damuasa ifongezir kam me deragha a ġinighnizir puvati. Ezi Polin niġhnizim, ġin Judan gumazamizir taba me uaghan Iesusin adarazir aven izam.

Ezi Polin akinafarimın akar aboananaba, Sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraisın adarazi ġin mangamin arazibav gei. A igharaz darazigh ifongezir arazimın miġirigiar aviribagh ami. Egha a uaghan Godin ingangarimın arazim damuasa miġiava, egha gavmanın apengan ikiamin arazim miġiava, egha igharaz darazir akurvaghamin arazim miġei.

E niġhnizir gavgavim Kraisın ikia, egha tuavir kamın, e Godin damazimın dera

(Sapta 1-4)

Pol uan aposelin ingangarimın gun miġei

¹ Kî Pol, kî ia bagha akînafarir kam osiri. Kî Kraiſ Ieſuſin ingangarir gumazir mam. Kraiſ Ieſuſ nan diagha ghaze, ni nan apoſelin otogham. Egha a na miſevegha akar aghuim akunamin ingangarim na ganingi.

² Faraghavira God akam akira ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a Godin Akînafarimin iti. ³ Akar aghuir kam a Godin Otarimin gun miġei. Otarir kam, a gumazimin min otogha, egha kamaghin a Atrivim Devitin ikizim. ⁴ Egha Godin Duamin gavgavimin tuavimin, God a gamizi a ua dikafi, a kamaghin en aka, a gavgavim itir Godin Otarim: A Kraiſ Ieſuſ, en Ekiam. ⁵ Ezi God kamaghin ifonge, kantriba bar itir gumazamizir maba, nighnizir gavgavim Ieſuſin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God, Kraiſ Ieſuſin ingangarimin tuavimra, a en apangkufi. Egha God, Kraiſ bagha, apoſelin ingangarim damuasa e ati. ⁶ Ezi ia uaghan, Kraiſ Ieſuſ ian diagha ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin zui. Egha ia Ieſuſin aven itir marasi.

⁷ God ia gifongegha ian diagha ghaze, ia nan adarasi, egh na baghivira iki. Ezi kî akînafarir kam ia Romin nguibar ekiamin itir gumazamiziba bagha an osiri.

Egha kî ghaze, en Afeziam God ko en Ekiam Kraiſ Ieſuſ, aning ian apangkuvighiva navir

---

1:1: Ap 9:15, 13:2, 22:21, 1 Ko 1:1, Ga 1:15   **1:2:** Ap 26:6, Ro 3:21, 16:25-26, Ga 3:8, Ta 1:2   **1:3:** Mt 22:42, Lu 1:32, Jo 1:14, Ap 2:30, Ro 9:5, Ga 4:4, 2 Ti 2:8   **1:4:** Ap 13:33, Hi 9:14   **1:5:** Ap 26:16-18, Ro 12:3, 15:18, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-9, Ef 3:8   **1:7:** Nam 6:25-26, 1 Ko 1:2-3, 2 Ko 1:1, Ga 1:3, Ef 1:2, 1 Te 4:7

amirizim ia daningam.

Pol Rom in nguibar ekiam in mangasa bar ifonge

⁸ Ki faragh kamagh in mikimasa. Nguazir kam in nguibaba bar dar itir gumazamiziba, me ian nighnizir gavgavim in eghaghanim barasi. Ezi Krai Iesus na gamima, ki ia bagha bar God minabi. ⁹⁻¹⁰ Ki bar God bagha pamten ingara, egha uan gavgavim sara ingari, egha an Otarim in akar aghuim akuri. God nan gara na gifo, ki ia ginighnighavira iti. Ezi ki God ko migia zurara kamagh in an azai, a ifueghiva, a uabi na bagh tuavitam atighti, ki ia bagh iziva ian ganam.

¹¹ Ki kamagh sua, ki ia damuti, God in Duam amir ingangarir aghuiba, ian ikiam, eghti ian duaba gavgavigham. Kamagh in, ki ian ganasaba bar ifonge. ¹² Ki kamagh in nighnisi. E uarira uarir akurvagh am. Ian nighnizir gavgavim nan akurvagh am. Eghti nan nighnizir gavgavim ian akurvagh am.

¹³ Nan adarasi, ia kamagh in fogh, ki dughiar aviribar izi ian ganasava amima, bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, kamagh in ki izir pu. Ki kamagh sua, ki Kantrin Igharazibar Gumazibar tong in ingarizi, men aviriba navibagh ira, kamagh ira, ki ian tong in ingarti, ian gumazamizir aviriba navibagh iragh am. ¹⁴ God Grighba ko gumazir Grigh in aven itir puvatiziba bar men akurvagh asa ingangarim na ganingi, egha

---

1:8: Fl 1:3, Kl 1:3-4, 1 Te 1:2, 1:8   **1:13:** Jo 15:15-16, Ap 19:21, Ro 15:23, 16:7, Fl 4:17

uaghan fofozim itir gumaziba ko fofozim pu-
vatizir gumaziba sara. Kamaghin, ki gumamaz-
iba me ikarvaghamin osimtizim ateriva, ingan-
garir kam damuam. ¹⁵ Kamaghin amizi ia Romin
itir gumamaziziba, ki akar aghuim uaghan ian
miknasa, nan navim dikafi.

Godin gavgavim, an an akar aghuimin aven iti

¹⁶ Ki fo, Godin gavgavim an akar aghuimin aven
iti. Gavgavir kam gumazir nighnizir gavgavir
an itiba bar men akurvaghham. A faragh Jud-
abar akurvaghiva, egh uaghan Kantrin Igharaz-
ibar Gumazibar akurvaghham. Kamaghin ami, ki
akar aghuim akunasa aghumsizir pu. ¹⁷ Akar
aghuir kam, a God arazir aghuir an amizim
en aka, an e mikim suam, an damazimin dera.
Nighnizir gavgavimin tuavimra e an damazimin
gumamazizir aghuibar otogham. Mati akam
Godin Akinafarimin iti, "Gumamazizir nighnizir
gavgavim an itiba, God me mikim suam, me nan
damazimin dera, eghti gumamazizir kaba zurara
deraghvira ikiam."

Gumamaziziba bar akirim God gasara

¹⁸ E fo, God uan Nguibamin ikia uan
aningagharim azenimra aneka. A, gumazir
akirim agasaragha arazir kurabagh amiba, ivezir
kuram me daningam. Men arazir kurar kam
guizin akam abiri. ¹⁹ God gumazir kaba uabi
deravira men akazi, me an arazir aviribagh

1:16: Sng 119:46, Mk 8:38, Ap 3:26, 13:46, 1 Ko 1:18-24, 2 Ti 1:8

1:17: Hab 2:4, Jo 3:36, Ro 3:21-22, Ga 3:11, Hi 10:38   **1:18:** Ap
17:30, Ef 5:6, Kl 3:6, 2 Te 2:12   **1:19:** Jo 1:9, Ap 14:15-17, 17:24-28

fo. Me guizbangira fo, egha me akirim God gasara, kamaghin amizima God ivezir kuram me ganidi. ²⁰ God nguazimin biziba bar dar ingarizir dughiamin, iza datirighin gumaziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kamın, gumaziba Godin arazir mogomer maba deravira dagh fogham. Egha me an arazir aghuibar mingarim ko an gavgavir bar ekiar zurara itim gifos. Kamaghin amizi, gumazitam kamaghin mikiman kogham egh suam, “Ki God gifozir puvatigha kamaghin ki osimtiziba puvati.” Bar puvatigham!

²¹ Me God gifogha egha me kamaghin nighnizir pu, “A guizbangira God.” Egha an ziam fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati. Men nighniziba onganizi moghin itima, me fofozir aghuiba puvati, ezi mitatem men nighniziba avaragha dagh izifa. ²² Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Ezi me guizbangira puvati, me ongani. ²³ Me Godin zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati. Me aremeghamin gumazibar min gara, marvir guaba ko, kuaraziba ko, asiziba ko, kuruziba ko, ipebar min marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba fe.

Gumazamiziba arazir kurar igharagha garir aviribagh ami

²⁴ Gumazamiziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bagha a me ataghizima men navibar ifongezir arazir kuraba me dikavima, me

---

1:20: Jop 12:7-9, Sng 19:1, Ap 14:17, 17:27, Hi 11:3   **1:21:** Jer 2:5, Ef 4:17-18   **1:22:** Jer 10:14, 1 Ko 1:20   **1:23:** Lo 4:16-18, Sng 106:20, Jer 2:11, Ese 8:10, Ap 17:29   **1:24:** Ap 7:42, 14:16, 1 Ko 6:18, Ef 4:18, 1 Te 4:4

arazir bar kurar aghumsiziba itibar uari gami. ²⁵ Kamaghin amir gumazamiziba, me Godin guizin akamin gin mangan firin, akar ifavarimin aneti. Me biziba bar adar ingarizir Godin kamnangin ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha ingari. God a biziba bar dar mingarim, kamaghin amizima, e zurazurara an ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira!

²⁶ Me God akirim a gasara, kamaghin amizi God akirim ragha me gasaragha me ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar arazir aghuim ategha egha arazir kuraba amizir igharaziba ko uari gami. ²⁷ Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategha men naviba me dikava mati avim men isi, ezi me arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari gami. Gumaziba aghumsizir araziba uarira uari gami, bizir kam bagha me uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.

²⁸ Me Godin guizin fofozim suiragh a ginighnighan aghua, kamaghin amizi God me ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar gin ghua arazir bar kurar e damuan koghamibagh amua, nighniziba bar ikufi. ²⁹ Me arazir kurar avirir kabagh ami: men araziba bar ikuvigha, munavin bizim bagha navim dikafi, egha uarir apanim gamigha, bizir aviriba itir gumaziba bagha navim ikufi, egha gumazibav sozima da ariaghiri, egha biziba bagha uarir atara uari

---

1:25: Ais 44:20, Jer 13:25, 16:19, Amo 2:4, Ro 9:5, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20

1:26: Wkp 18:22-23, Ef 5:12

1:27: Wkp 18:22, 20:13, 1 Ko 6:9

abisi, egha gumazibagh ifari. Egha gumaziba paza me damuasa nighnisi, egha girakirangin migirigiar kurabar gumazibagh ami. ³⁰ Egha migirigiar ifavarir gumazir igharazibar ziabagh asighasizibagh ami. Egha Godin apanim gamua, egha tiraghtirazir arazim gamua, egha uan navir averiabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari uan ziaba fe. Egha me uari arazir kurar igiar mabagh ami da otifi. Egha me uan afeziaba ko amebabar akaba batosi. ³¹ Me nighnizir aghuiba puvati. Egha me uari uan akar dikirizibar gin zuir puvati. Egha me igharaz darazir akurvaghan aghua, egha men apangkuvir puvati. ³² Me fo, Godin Akinafarimin itir akar gavgavim kamaghin migia ghaze, “Gumazamizir kamaghin amiba, me ivezir kuram inigh arimighregham.” Gumazir kaba Godin akar gavgavim gifo, egha me a batogha arazir kurar aviribagh ami. Egha uaghan me arazir kurar kabarama amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumazir igharazibar ziaba fe.

2

God gumazamizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera

¹ Kamaghin amizi, ia igharaz darazi akaba me gasir gumaziba, ki vaghvagh kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni uaghan dagh ami, kar ni akam uaghan uabi

---

1:32: Sng 50:18, Hos 7:3, Ro 2:2, 6:21

2:1: Mt 7:1, Lu 6:37, Jo

8:7-9, Ro 1:20

gasi. ² E fo, God, gumazir arazir kurar kabagh amiba, men araziba tuisiḡha ivezir kuram me ganidi, arazir God amir kam a bar guizbangira ghua bar dera. ³ Ia arazir kabagh amir gumaziba akam me gasi, egha ia uari arazir kaba uaghan me ko dagh ami. Ni ghaze, God ti akam ni gasan kogham? Bar puvati! ⁴ Manmaghin amizi God arazir aghuibar ni gamua, egha dughiar ruarimin ni mizua ikia, egha nin arazir kuram bagha ivezir kuram zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura bizim? God ni uan navim giraghasa a ifongegha, arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o?

⁵ Ni uan navimin suiragha gavgavigha egha uan navim gighasa nighnizir pu. Egha arazir kam ni uabi ivezir ekia kuram bar uabi garisi. ⁶ God gumazamiziba amizir araziba bagh ivezim vaghvagh me daningam. ⁷ Gumazamizir maba arazir aghuiba bagha gavgavigha dar gin ghuava, egha God ko dahirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko ikirimirir ikuvighan koghamim, da iniasa tuavim buri. God ikirimirir zurazurara itim gumazamizir kabar aningam. ⁸ Ezi gumazamizir maba uarira uari ginighnigha, egha guizin akam akirim ragh a gasaragha egha arazir kurabar gin zui. Eghti God uan aningagharim isi gumazamizir kabagh ingeghiva ivezir bar kuram me daningam. ⁹ Osimtizir ekiam ko mizazir kuram gumazamizir arazir kurabagh amiba batogham. Judaba

---

2:4: Ais 30:18, Ro 3:25, Ef 1:7, 2:9, 2 Pi 3:9, 3:15   **2:6:** Sng 62:12, Snd 24:12, Mt 16:27, Jo 5:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 22:12   **2:8:** Ro 1:18, 2 Te 1:8   **2:9:** Amo 3:2, Lu 12:47-48, Ro 1:16, 1 Pi 4:17

faraghtıma Kantrin Igharazibar Gumaziba ğın. ¹⁰ Eghtı God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amırızim isi gumazamizir arazir aghuibagh amıbar anıngam. Judaba faraghtı Kantrin Igharazibar Gumaziba ğın. ¹¹ God ikızitam uabın toroghan kogham, egh a bar gumazamiziba bar men araziba deravıra da tuisıgham

¹² Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Moses Osirizir Araziba men puvati. Egha arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazibar saghon ikia me ovenge. Ezi Judaba Moses Osirizir Araziba ikia dagh fo. Egha arazir kuram gamizi, God men gara Moses Osirizir Arazibar aven itir akamın ğın ghua men araziba tuisısi. ¹³ E fo, gumazitam Moses Osirizir Araziba pura da baragha, a Godın damazımın derazir pu. Puvati. Gumazir Moses Osirizir Arazibar ğın zuibara, God me miĝia ghaze, me an damazımın dera. ¹⁴ Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Moses Osirizir Araziba puvati. Egha men marazi uan niĝnızimra arazir aghuibar ğın zui, ezi arazir kaba Moses Osirizir Araziba mırara zui. Me Moses Osirizir Araziba puvati, egha dar aven itir arazir aghuibar ğın zui. Arazir kam kamaghın en aka, arazir aghuiba men niĝnızımın iti me fo, me manmaghın damuam. ¹⁵ Me amir arazir kamın e fo, God Moses Osirizir Arazibar akam men navir averiabar an osirizıma an azenim ğiri. dughiar maba men niĝnızimra akam me gasi; egha dughiar maba men niĝnızim ghaze, ia deravıram ami. Kam-

---

2:11: Lo 10:17, 2 Sto 19:7, Jop 34:19, Ap 10:34, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17   **2:13:** Mt 7:21, Je 1:22-25, 1 Jo 3:7   **2:14:** Ap 10:35

aghin amizi, nighnizir men navir averiabar aven itir kam uaghan kamaghin en aka, Moses Osirizir Araziba guizbangira men navir averiabar aven iti. ¹⁶ Kamaghin, akar aghuir ki kurim kamaghin migei, God gumazamiziba bar men navir averiabar itir nighnizir mogomeba tuisighamin dughiam, gumazamizir kabar nighnizibara arazir kurar me amiziba bagh men araziba tuisigham. God gumazamizibar araziba bagh me tuisighamin ingarim isava, Krai Iesusin dafarim gati.

Judaba ghaze, Moses Osirizir Araziba men akurvasi

¹⁷ Ezi datirighin ia manmaghin ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir Araziba gisin tu. Egha ia uari fa ghaze, e Godin adarasi, erara God uabin toro. ¹⁸ Kamaghin ia God ifongezir araziba dagh fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi. ¹⁹⁻²⁰ Ia kamaghin nighnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimin mingarir aghuim ko guizin akaba bar e ganingi. Kamaghin ia ghaze, e gumazir damazir okaviziba tuavim men akakasi. Egha mitatemin itir gumazamiziba, angazangarim men akakasi. Egha gumazamizir onganiba fofozim me ganiga, egha borir doziba men sure gami. ²¹ Guizbangira, ia marazir sure gami. Egha manmagh sua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghin akam akuri, biziba okiman marki. Egha iarara biziba okei. ²² Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar

---

2:17: Ais 45:25, Jo 8:33, 2 Ko 11:22, Je 2:19   **2:19-20:** Mt 15:14, 23:16-19, Lu 18:9, Jo 9:34, 9:40, Ro 6:17, 2 Ti 1:13, 3:5, 3:15   **2:21:** Sng 50:16-21, Mt 23:3-4

amuan marki. Egha ia uaghan kamaghın ami. Ia ghaze, e godın ifavarir marvir guaba, bar dar aghua. Egha manmagh sua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei. ²³ Ia uarira uan ziaba fa ghaze, “E Moses Osirizir Araziba iti.” Egha ia dar gın mangan aghua. Egha arazir kamın ia Godın ziam gasıghası. ²⁴ Ia fo, Godın Akınafarım bizir kamın mıgırıgıam iti, “Ia Judaba, ian arazir kuraba bangın, Kantrin Igharazibar Gumaziba Godın ziam gasıghası.”

Guızın mıkarzir mogomer dıghorımın arazım

²⁵ Ia guızbangıra Moses Osirizir Arazibar gın mangıti, ian arazir mıkarzir mogomem aghorım a dera. Egh ia Moses Osirizir Arazibar gın mangan koghti, ian mıkarzir mogomem aghorir arazım pura bizımın oto. ²⁶ Eghti Kantrin Igharazımın Gumazitam, a me mıkarzım atuzir puvatızir gumazım, a Moses Osirizir Araziba bar dar gın mangıti, God an ganıgh mıkim suam, a matı gumazir me mıkarzım atuzım. ²⁷ Ia Judaba guızbangıra Moses Osirizir Arazibar akınafarım iti, ezi me ian mıkarziba aghore. Ezi ia deravıra Moses Osirizir Arazibar gın zuir puvatı. Ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba, Moses Osirizir Araziba deravıra dar gın zui, ezi me men mıkarzir mogomeba aghorezir puvatı. Bar guızbangıra, ia Judaba, Moses Osirizir Araziba gın mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumaziba ian araziba tuisıgh egh mıkim suam, ian araziba ikufi. ²⁸ Akar kamın mıngarım kamakın: mıkarzir mogomer

---

2:24: Ais 52:5, Ese 36:20-23   **2:25:** Jer 4:4, 9:25, Ga 5:3   **2:26:** Ga 5:6   **2:28:** Jo 7:24, 8:39, Ro 9:6-7

dighorimîn arazim gumazitam damuti, a guizîn Judan gumazimîn otoghan kogham. Mikarzir mogomem aghorir arazim a nivafizimîn bizim puvati. ²⁹ Puvati. Guizîn Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir averiamîn aven Judan gumazimîn iti. Guizîn mikarzir dighorim, a uaghan gumazimîn nighnizim ko navir averiamîn aven ikegh otivam. Guizîn mikarzir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gîn zuir tuavimîn otivir puvati. Kar bizir Godîn Duamîn tuavimîn otivim. Gumazir kamaghîn amim, gumazimîn damazimîn ziar aghuim isir puvati. Egha Godîn damazimîn a ziar aghuim isi.

3

God deravîra uan akamîn gîn zui

¹ E fo, mikarzir mogomemîn dighorim a pura nivafizimîn bizim puvati. Kamaghîn Judaba ti manmaghîn Kantrin Igharazibar Gumazibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimîn arazimîn otifi? ² E! God bizir bar aghuir aviriba Judabagh anîngi. Bar bizir ekiam, God uan akam isa Judabagh anîga ghaze, ia deravîra an ganam. ³ Bar guizbangîra, Judan marazi akar kam deravîra an gîn zuir puvati. Eghti God manmaghîn damuam? Me nighnizir gavgavim Godîn ikian koghti, bizir kam God damighti, a uan akamîn gîn mangan kogham, o? ⁴ Bar puvati! Gumaziba

---

2:29: Lo 30:6, 1 Ko 4:5, 2 Ko 10:18, Kl 2:11, 1 Pi 3:4   **3:2:** Lo 4:7-8, Sng 147:19-20, Ro 2:18, 9:4   **3:3:** Ro 9:6, 10:16, 11:29, 2 Ti 2:13, Hi 4:2   **3:4:** Sng 51:4, 62:9, Jo 3:33

bar ifari, ezi God uabıra zurara guizbangıra mıgei. Godın Akınafarımın osizirim kamaghın mıgei,

“God, ni mıgeima, gumazamiziba fo, ni guizbangıra mıgei.

Egh me nın araziba tuisıghıva me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati.”

⁵ Ezi manmaghın ami? E kamaghın mıkim suam, en arazir kuraba ti Godın arazir aghuiba azenim garısı? O, e kamaghın mıkim suam, God en arazir kuraba ikarvagha ivezir kuraba e ganıga, kamaghın a ti arazir kuram gami? (Mıgırıgiar kaba, nguazımın itir gumazıbar mıgırıgiabar mın zui.)

⁶ Bar puvati! God deraghan koghıva, manmaghın gumazamiziba bar men araziba tuisıgham? Bar puvati, an araziba dera, kamaghın a gumazamizıbar arazir kuraba ikarvası. ⁷ Gumazıtam kamaghın mıkim suam, “Nan akar ifavarım, Godın guızın akam gamızı, an azenim giri, egha an zıam gamıma an ekefe. Egh manmagh su, God na mıkim suam, kı gumazir arazir kuram gamım, egh nan arazir kuram ikaragham?” ⁸ Mıgırıgiar onganir ıgharazir mamra kara: “Aria, e arazir kuram damutıma arazir aghuım otıvam.” Gumazir maba akam na gasa ghaze, kı kamaghın bizıbav gei! Kamaghın God me gasıghasıghtı, bar deragham.

Gumazıtam Godın damazımın derazı puvati

⁹ Ezi manmaghın ami? E Judaba ti Kantrın Igharazıbar Gumazıba Godın damazımın me

gafira? Bar puvati! Ki mikemegha gifa, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti.
 10 Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei,

“Gumazitam Godin damazimin derazi puvati. Bar puvati.

11 Gumazitam fofozir aghuim itir puvati.
 Gumazitam God buri puvati.

12 Gumaziba bar tuavir aghuim ataki.
 Gumaziba bar pazav ami.

Men tav arazir aghuim gamir puvati. Bar puvati.

13 Men akar toriba mati gumazir moziba akaba akari;
 kamaghin me migeima ovevem otifi.
 Me akar ifavarir bar aviribagh ami.

Egha men akar toriba gumazibagh asighasizir migirigiaba bar izifa,
 mati kuruzir kurabar imezim.

14 Dughiaba zurara me akav ghuriaba gumazibagh arigha,
 migirigiar gumazibagh asighasisibagh amua osimtiziba me garisi.

15 Me zurara atamra ghua gumazibav sozi, me ariaghiri.

16 Me aruava bizir gumazamizibar dabirabim gasighasizibagh amua,
 egha mizaziba ko osimtiziba me garisi.

17 Me navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darasi ko deragha apiaghiri puvati.

18 Me tong bar Godin atiatir puvati.”

19 E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, me Godin arazir gumazamiziba tuisizim riagh egh migirigiatam damighan kogham. Kamaghin God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gin mangi dar apengan ikiam. 20 E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin mikiman kogham, ni nan damazimin dera. Puvati. Gumazir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amim, a uan arazir kuramin gara fo, kar arazir kuram.

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, God ghaze, a nan damazimin dera

21 Ezima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir igharazimin oto. Mosesin Osiziriba, ko Godin akam inigha izir gumazibar Akinafariba bizir kamın gun migei. 22 Bizir kam kamakin, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Kraisin Iesusin ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati. 23 Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami, egha kamaghin Godin angangarimin saghon ikia egha an aven mangan ibura. 24 Ezi God en apangkuvigha egha

---

3:18: Sng 36:1   **3:19:** Jo 10:34, Ro 1:20, 2:2, 3:9, 3:23   **3:20:** Sng 143:2, Ap 13:39, Ro 7:7, Ga 2:16, Ef 2:8-9, Ta 3:5   **3:21:** Ap 10:43, 15:11, 26:22, Hi 11:4, 1 Pi 1:10   **3:22:** Ro 1:17, 10:12, Ga 2:16, 3:28, Kl 3:11   **3:23:** Ro 3:9, 5:2, 11:32, Ga 3:22   **3:24:** Ro 5:1, Ef 1:7, 2:8, Kl 1:14, 1 Ti 2:6, 1 Pi 1:18-19

Krais amizir ingangarimın a uam e givezegha ghaze, ia nan damazimın dera. E uan ingangaritamın Godın damazimın derazir puvati. Puvati. God Krais Iesusin ingarim bangin, a bizir aghuir kam isava pura e ganıngi. ²⁵ God kamaghın ifonge, Krais aremeghıva, egh tuavir kamın a gumazamizibar amuti, men arazir kuraba a da gın amadagham. Bizir kam bagha, God Krais amısefe. Eghti tina nıghnızir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimın dera. Kraisın ovevemın tuavimın, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomıra God gumazamizibar asughav ikia, egha zuamıra men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati. ²⁶ Egha datırıghın dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamaghın en aka, eghti gumazamiziba nıghnızir gavgavim Iesusin ikiti, a suam, ia nan damazimın dera.

²⁷ Eghti e tizim bagh uarira uan ziaba fam? Biziba bar pu. E kamaghın mikıman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gın zuima kamaghın God e mıgia ghaze, e dera. Bar puvati. Gumazamiziba nıghnızir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ia nan damazimın dera. ²⁸ E fo, Moses Osirizir Arazibar gın zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godın damazimın derazir puvati. Nıghnızir gavgavim itir gumazamiziba, merara Godın damazimın dera. ²⁹⁻³⁰ Ezi manmaghın ami, God a ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, men God? Are. A Judaba

---

3:25: Ap 13:38-39, 17:30, Ef 1:7, Kl 1:20, Hi 9:15   **3:27:** Ro 2:17, 2:23, 1 Ko 1:29-31, Ef 2:9   **3:28:** Ap 13:38-39, Ro 3:20-22, 8:3, Ga 2:16

ko Kantrin Igharazibar Gumaziba bar moghira men God. Godin vamira iti. Egha a gumazir uan mikarzir mogomebar aghoreziba, men nighnizir gavgavimın garava, egha uaghan a gumazir uan mikarzir mogomebar aghorezir puvatiziba, men nighnizir gavgavimın gari. Egha a ghaze, ia nan damazimın dera. ³¹ Ezi manmakın? E kamaghın mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamaghın mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim iti.

4

God Abraham dibora ghaze, a nan damazimın dera

¹ Kamaghın, e Abraham ginighnigham, an en mın nguazir kamın gumazir mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizın a bato? ² Pura nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimın dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizın bizim puvati. Abraham tuavir kamın Godin damazimın gumazir aghuim otozir puvati. Egh bizir kam bagh Abraham uan ziam fan kogham. ³ Godin Akinafarim ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimın dera.”

⁴ Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimın ivezimra. ⁵ Eghti gumazitam Godin

---

3:31: Mt 5:17, Ro 8:4   **4:2:** Ro 3:20, 3:27-28   **4:3:** Stt 15:6, Ga 3:6, Je 2:23   **4:4:** Ro 11:6

damazimîn gumazir aghuimîn mîn otivsi, a manmaghîn damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimîn dera. God gumazir kamîn nighnizir gavgavimîn garava a medagha ghaze, ni nan damazimîn dera. ⁶ Dedit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazir arazir aghuibagh amir puvatizim, God ghaze, a nan damazimîn dera. Gumazir kam bar akongegh. Dedit kamaghîn miği,

⁷ “Gumazir arazir kurabagh amim,
 God an arazir kuraba ğin amadagha egha da
 avara,
 eĝti gumazir kam bar akuegham.
⁸ Gumazir arazir kuram gamim,
 God an arazir kuram mengvira ikian kogham,
 eĝti gumazir kam bar akuegham.”

⁹ Bar akongezir arazir kam, tein bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghîn miği, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimîn dera.” ¹⁰ Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimîn dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomem aghoramim, an a mikemezi, o? Dughiar a uan mikarzir mogomem atugha ğivazimîn ğin, an

a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomem aghoramim dughamin God ghaze, ni nan damazimin dera! ¹¹ Ezi gin, me an mikarzir mogomem atu. God mikarzir mogomemin dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamin duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomem aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Ezi kamaghin amizi, Abraham gumamazir nighnizir gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomem aghorezir puvatiziba. Egha nighnizir gavgavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera. ¹² Egha Abraham uaghan mikarzir mogomeba aghorezir marazir ovavim, me pura mikarzir mogomeba aghorezir pu. Puvati. Me mikarzir mogomeba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamin arazibar gin ghua, nguazir kam in ikia nighnizir gavgavim Godin iti, mati Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomem aghoramimin, a nighnizir gavgavim Godin iti.

God Abraham ko dikirizir akam

¹³ Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gin zuir ovaviba me ganiga ghaze, a nguazir kam me daningam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatigha, ezi God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, kamaghin God ghaze, ni nan damazimin dera. Egha God Abrahamin nighnizir gavgavimin

---

4:11: Stt 17:10, Lu 19:9, Ga 3:7
22:17-18, Ga 3:29

4:12: Mt 3:9

4:13: Stt 17:4-6,

ganigha, kamaghın a ko akar dıķırızım gamı.
¹⁴ Eghtı gumazıtım Moses Osırızır Arazıbar ğın mangıva a Godın akar dıķırızımın bıızıba da ınıtı, kamaghın gumazımın nıĝnızır gavgavım a pura bıızımın otozı, ezi Godın akar dıķırızım gavgavıba puvatıĝhai. ¹⁵ E kamaghın fo, Moses Osırızır Arazıba ıtıma gumazıba dar ğın zuır puvatızıma bıızır kam God gamıma a men anıngazı. Moses Osırızır Arazıba puvatıĝtıma, eghtı e kamaghın mıķıman kogham, gumazıba Moses Osırızır Arazıbar akaba batosı.

¹⁶ God kamaghın ifonge, a Abrahamın ğın zuır ovavıbar apangkuvıĝıva akar dıķırızım me danıngam. Kamaghın amızı, God Abrahamın nıĝnızır gavgavımın ganıghava, a ĝısın akar dıķırızım Abraham koma a gamı. Gumazamızır Moses Osırızır Arazıbar ğın zuıbara, bıızır kaba ınıan kogham. Puvatı. Tına Abrahamın mın nıĝnızır gavgavım ıkıva me uaghan bıızır kaba ınıam. Kamaghın, Abraham, a bar en afezıam.
¹⁷ Kamaghın Godın Akınafarım kamaghın mıĝei, “Kı nı damıĝtı nı kantrın avırıbar afezıamın otogham.” Akar dıķırızır kam, God uabı a gamızı an an damazımın gavgafı. Godın kamra, Abraham nıĝnızır gavgavım an ıtı. Eĝha Godın kam, a gumazır ovengezıbagh amıma me ua dıķafı, eĝha a pura mıĝeıma bıızır faragha ıtır puvatızıba, da

---

4:14: Ga 3:18   **4:15:** Ro 3:20, 5:13, 5:20, 7:8, 2 Ko 3:7-9, Ga 3:10, 3:19   **4:16:** Ro 3:24, Ga 3:7, 3:22   **4:17:** Stt 17:5, Aıs 48:13, 1 Ko 1:28, Ef 2:1, 2:5, 1 Pi 2:10

otifi.*

¹⁸ Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti an otivam. Egha a guizbangira nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir a fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egha kamaghin a “Kantrin aviribar afeziamin oto.” Godin Akinafarim mikemezi moghin, “Nin ovavir boriba bar avirasemegham.” ¹⁹ Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Egha a 100 plan azenibar roghira ghu. Egha a fo, an amuim Sara boritam batan kogham, a navim ronge. ²⁰⁻²¹ Egha Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvati. Egha a Godin akar dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. Egha an nighnizir gavgavim a gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti. ²² Kamaghin God Abrahamin nighnizir gavgavim a ginighnigha a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²³ Akar kam Godin Akinafarimin iti, “God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.” Kar an Abrahamra migeir puvati. ²⁴ Kar uaghan en migirigiam. E uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. God Iesus en Ekiam gamizi a ua mozimin dikafi, ezi e nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin God uaghan e dipon suam, ia nan damazimin

---

* **4:17:** (4:17) Grighin akam, vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. Marazi nighnigha ghaze, vezin kam kamaghin migei, “Abraham, Godin damazimin en ovavir afeziam.” **4:18:** Stt 15:5, Hi 11:1 **4:19:** Stt 17:17, 18:11, Hi 11:11-12 **4:22:** Stt 15:6 **4:24:** Ap 2:24, 13:30, Ro 15:4, 1 Pi 1:21

dera. ²⁵ En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir kurabar dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin deraghasa, an e bagha Iesus gamizi a ua mozimîn dikafi.

E Krai ko aremegha uaghan a ko angamra iti

5

(Sapta 5-8)

E datirighin Godin damazimin dera

¹ Ezi e nighnizir gavgavim Godin itima, tuavir kamîn God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin amizi en Ekiam Krai Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti. ² E Krai nighnizir gavgavim an itima, tuavir kamîn an e inigha God bagha ghuzima, e datirighin Godin apangkuvimin aven iti. E fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniasa, egha bizir kam mizuai iti, kamaghin e bar akonge. ³ Egha e bizir kabanaghra bagha bar akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven itima, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin e bar akonge. ⁴ E tugh gavgavighti, kamaghin God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam. ⁵ God uan Duamin, an arazir gumazamizibagh ifongezim e gingezi, a

---

4:25: Ais 53:4-5, 1 Ko 15:17, 2 Ko 5:21, Ga 1:4, 1 Pi 1:21   **5:1:** Jo 16:33, Ro 3:24, 3:28-30, 4:24, Ef 2:14, Kl 1:20   **5:2:** 1 Ko 15:1, Ef 2:18, 3:12, Hi 3:6, 10:19   **5:3:** Ap 5:41, 2 Ko 12:10, Fl 2:17, Je 1:2-3, 1 Pi 1:5-7, 3:14   **5:5:** Sng 22:5, 25:20, 2 Ko 1:22, Ga 4:6, Ef 1:13-14, Hi 6:18-19

bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi e Godin bizir aghuiba bagha mizua, egha bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam.

⁶ E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamin, Krais e gumazamizir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto. ⁷ Guizbangira, gumazir aghuimin akurvaghshi aremeghamin bizim bar oseme. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham. ⁸ Ezi e arazir kurabagh amuavira itir dughiamin Krais, en akurvaghasa areme. Arazir kamın, God bar e gifongezir arazim en aka. ⁹ Bizir bar ekiam, Krais e bagh aremezi, tuavir kamın God en gara ghaze, ia nan damazimın dera. Kamaghin e fo, gin Godin kotiamin dughiamin an ینگağharim otoghti, a dughiar kam guizin uaghan en akurvagham. ¹⁰ E faragha Godin apaniba, ezi an Otarimin ovevemın an e gamizi e an namakaba. Datirighin e an namakaba, ezi Iesus angamra ikiava, kamaghin bar guizbangira a en akurvagham. ¹¹ Uaghan bizir mam kamakin, en Ekiam Krais Iesus e gamizi e guizin Godin namakabara, kamaghin e bar akonge.

Adamın aven, ovevem otozi, ezi Kraisin aven, ikirimir zurara itim oto

¹² Kamaghin amizi, gumazir vamira arazir kuram gamizi, ezi tuavir kamın arazir kuraba nguazir kamın oto. Ezi nguazir kamın

5:6: Ro 4:25, 5:8-10   **5:8:** Jo 3:16, 15:13, 1 Pi 3:18, 1 Jo 3:16, 4:10

5:9: Ro 1:18, 2:5, 2:8, 3:25, 1 Te 1:10, Hi 9:14, 1 Jo 1:7   **5:10:** Jo 14:19, Ro 8:7-8, 2 Ko 4:10-11, 5:18-19, Kl 1:20-21   **5:12:** Stt 2:17, 3:6, 3:19, Ro 6:23, 1 Ko 15:21

gumazamiziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumazamiziba bar arazir kurabagh amima, kamaghin ovevem bar me bato. ¹³ E fo, fomira dughiar Moses Osirizir Arazibar tighar otivam, dughiar kamın arazir kuraba nguazir kamın iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, God gumazibar arazir kurar kaba medir puvati. ¹⁴ Ezi Adamın dughiamin ikegha ghua Mosesin dughiamin, ovevem gumazamiziba gativagha me avara. Gumazir maba Adamın min arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir Izamimin nedazim.

¹⁵ Ezi Godın apangkuvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramin min amir puvati. Guizbangira, gumazir vamira Adam arazir kuram gamima, ezi tuavir kamın gumazir aviriba ariaghire. Ezi gumazir vamira Kraıs İesus an apangkuvimin, God e gamizi, e an damazimin dera. Ezi Godın apangkuvimin gavgavim bar ovevemın gavgavim gafira. Bizir kam, a gumazamizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa! ¹⁶ Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamiran arazir kuramin otozir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamira e gamir puvati. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamira amizi, God gumazamiziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e ganingizir bizim kamakin, gumazamiziba arazir kurar aviribagh amima, God men apangkuva gari, mati me arazir kuratam gamizir

puvati. ¹⁷ Guizbangira, gumazir vamıra Godin akam batoghezi, ezi an arazir kuramin ovevem gumazamiziba bar me gatifa. Ezi God uan apangkuvim gumazamiziba avarazi a me gizifa, egha ghaze, ia nan damazimin dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamıra Krais Iesusin ingangarimin, tina God pura anidir bizim iniva, a Krais ko ikiva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikiva me bizibagh ativaghamin gavgavim, ovevemın gavgavim gafiragham.

¹⁸ Ezi kamaghın, e deravıra akar kam ginighnigham. Gumazir mam arazir kurar vamıram amizi, kamaghın God ghaze, gumazamiziba bar moghıra bar ikufi. Kamaghıra, Gumazir Igharazir Vamıra arazir aghuir Godin damazimin derazim gami. Kamaghın God gumazamiziba bar men gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. Egh God me zurara itir ikirimirir aghuarim me daningam. ¹⁹ Gumazir vamıra Godin akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazibagh ava. Kamaghıra Gumazir Vamıra Godin akam baraghizi, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me Godin damazimin dera.

²⁰ God kamaghın nighnigha, egha Moses Osirizir Araziba aningi, eghti gumazamiziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighram. Kamaghın gumazamiziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godin apangkuvim bar ekevegħa, bar dar pin iti.

²¹ Arazir kuram faragha gumazamizibagh amima me ariaghiri, kamaghin ovevemın tuavimın arazir kuram men atrivimın mın iti. Kamaghira Godın apangkuvim datirighin gumazamizibagh amima, me an damazimın dera. Kamaghin apangkuvim en atrivimın mın iti. Eghti gın izamin dughiam, en Ekiam Kraıs İesusın ingarimın, God zurara itir ikirimirir aghuarim e danıngam.

6

E Kraıs ko ovenge

¹ Kamaghin amizi, e manmaghin mikımm? E ti arazir kuraba dar amuvıra ikiam, eghti Godın apangkuvim ekevegh mangvıra ikiam? ² Bar puvatıgham! E aremezir gumazibar mın ikiava, egha arazir kurar e amıba ategha gıfa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimın gın mangvıra ikiam? ³ İa ti kamaghin fo, e bar Kraıs İesusın aven ruegha a ko poke. Arazir kamın e bar an ovevem ko poke. ⁴ E ruegha, egha tuavir kamın Kraısın ovevemın poke, ezi Afeziam Kraıs ko mozimın aven e akaragha e avara. Egha mati an gavgavir ekiam Kraıs gamizi a mozimın ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuimın ikivıra ikiam.

E uaghan Kraıs İesus ko ikirimirir aghuarimın ikiam

⁵ Ezi, e Kraıs ko puegha egha mati an aremezi, moghin areme. Kamaghira, e a ua dikavizi moghin

---

5:21: Ro 6:23   **6:1:** Ro 3:5-8, 6:15   **6:2:** Ro 7:4, Ga 6:14, Kl 3:3, 1 Pi 2:24, 4:1   **6:3:** 1 Ko 15:29, Ga 3:27   **6:4:** Ro 8:11, Ga 6:15, Ef 4:22-24, Kl 2:12, 3:10   **6:5:** Fl 3:10-11

e a ko puegh ua dikavigham. ⁶ E kamaghin fo, en navir ghurimin araziba, da Krai ko ter ighuvimin aremegha gifa, ezi en nivafizimin agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamaghin, e ua arazir kuramin ingangarir gumazibar ikian kogham. ⁷ Guizbangira, gumazitam aremeghti, arazir kuramin gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikian kogham. ⁸ E ghaze, e Krai ko areme, egha e nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan a ko ikirimirir aghuir kamın ikiam.

⁹ E kamaghin fo, Krai mozimin ua dikavigha gifa. Egha uam aremeghan kogham. Ovevem, a ua gavgavir a misueghti a uam aremeghamim, puvati. ¹⁰ Egha Krai dughiar vamiram aremegha ua aremeghan kogham. Egha ovever arazir kamın, an arazir kuramin gavgavim gamizi, eghti a uam a gativsi damuan kogham. Egha datirighin a ikirimirir aghuarimin ikia God baghavira iti. ¹¹ Kamaghira, nighnizir kam ian iki, ia uaghan Krai ko aremegha egha arazir kuramin gavgavim uam an apengan itir puvati. Egha ia Krai Iesus ko porogha God baghavira ikia ikirimirir aghuimin iti.

¹² Ovever mikarzim en iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarzibagh ativan marki. Kamaghin arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir kuramin gin mangan kogham. ¹³ Egh ia arazir kuram amamangatighti a ian

---

6:6: Ga 5:24, 6:14, Ef 4:22, Kl 2:11, 3:5, 3:9   **6:7:** 1 Pi 4:1   **6:9:** MAA 1:18   **6:10:** Lu 20:38, Hi 9:26-28, 1 Pi 3:18   **6:11:** Ro 6:2, 2 Ko 5:15, Ga 2:19, 1 Pi 2:24   **6:12:** Stt 4:7, Sng 19:13, 119:133   **6:13:** Ro 7:5, 12:1, Ef 2:5, 5:14, Kl 3:5, Je 4:1

soroghafariba ko bizitaba ikırarıghtı ia arazir iku-ratam damuan marki. Ia mati, gumazamizir ovegha mozimın ikegha ua dikavigha angamra itiba, kamaghın ia uari isi God daning. Egh God amamangatıghtıma a ian mıkarzim bar a gati-vaghtı ia arazir aghuıbar amu. ¹⁴ Arazir kuram ua ian mıkarzıbagh ativan kogham. Ia Moses Osirizir Arazıbar apengan itir puvati, ia Godın apangkuvımın apengan iti.

E arazir aghuıbar ingangarir gumazıba

¹⁵ Ezi e datirıghın Moses Osirizir Arazıba ua dar apengan itir puvati, egh e manmaghın damuam? E Godın apangkuvımın apengan iti, egh e arazir kurabar amuvıra iki, ti deragham, o? Bar puvati! ¹⁶ Ia ti kamaghın fos, o? Ia uari isi, gumazıtam a danıngıva, egh an akamın gın mangıva, egh ia an ingangarir gumazıbar otıvıgham. Kamaghıra, ia arazir kuramın ingangarir gumazıbar ikıti, a ia damıghtı ia aremegham. Egh ia Godın akam bareghıva egh an gın mangıva, ia an ingangarir gumazıbar ikıti, a ia damıghtı, ia an damazımın deragham. ¹⁷ Guızbangıra, ia faragha arazir kuramın ingangarir gumazıbar ike, ezi God gın ia isa, uan akamın apengan ia arıki. Me Godın guızın akam ian sure gami, ezi ia a inıgha guızbangıra an gın zui. Bizir kamın, e God mınabi! ¹⁸ Faragha arazir kuraba ia ikiagharıki, ezi God ia fıri. Egha God ia gamızı, ia arazir aghuıbar ingangarir gumazıbar otıfi.

6:14: Ro 7:4-6, 8:2, Ga 5:18, 1 Jo 3:6   **6:15:** Ro 6:1   **6:16:** Mt 6:24, Jo 8:34, 2 Pi 2:19   **6:18:** Jo 8:32, 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 1 Pi 2:16

¹⁹ Iavzika. Ian navir ghuribar nighniziba otefe, ezi ia foghasa ki bizir kam akar otevir isin zuimin ia migei. Bizir kam guizbangira, ia faragha uan mikarziba bar da aningizi, da arazir kurabar ingangarir gumazibar otivizi, ia arazir miziriziba ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh datirighin ia bar uan mikarziba bar dar aningti, da arazir aghuibar ingangarir gumazibar otivighti, ia Godin mirara zuegh ikiam.

²⁰ Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumazibar ikia, ia arazir aghuimin gavgavimin apengan itir puvati. ²¹ Egha ia faragha amir arazibagh amima da akurvazir manaba ia gami? Arazir kaba, ia datirighin dagh nighnighava aghumsisi. Arazir kabara gumazibagh amima me ariaghiri. ²² Ezi datirighin God ia firizi, ia arazir kurabar gavgavimin apengan itir puvati, egha Godin ingangarir gumazibar otifi. Egh ia iniamin bizir aghuimra kara, God ia damighti, ia Godin mirara zuegh ikiva, egh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. ²³ Guizbangira, arazir kuram ivezim isava uan ingangarir gumazim ganingi. Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kamnagh, e uan Ekiam Kraiss Iesus ko porogha, egha a isi.

7

Datirighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

6:20: Jo 8:34   **6:21:** Ro 1:32, 7:5, 8:6, 8:13   **6:23:** Stt 2:17, Ro 2:7, 5:12, 5:15, Je 1:15, 1 Pi 1:4

¹ Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh fozi ki ia miġei. Ia fo, gumazim angamra ikiavira ikia, a Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egha gumazim aremegha Moses Osirizir Arazibar uam a dar apengan itir puvati. ² Amizim pam ikiam, eghti an pam angamra ikiavira ikitima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizim pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim uam amizim ikeghan kogham, eghti amizim firighriġham. ³ Gumazim angamra ikiavira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, eghti me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamim pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan kogham, eghti a firighriġham. Kamaghin, a gumazir igharazim in ikiti, me kamaghin mikiman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati.

⁴ Kamaghira, nan adarasi, ia Kraisin mikarzim ko poke, egha bizir kamim ia a koma ovegha, uam Moses Osirizir Arazim in apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin, ia datirighin gumazir God amizi ua mozim in dikavizim, ia an adarasi. ⁵ E faragha uan navir ghurim in arazibar gin ghua, ezi Moses Osirizir Araziba agoroguer kuram en mikarzibagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamim ovevem e bato. ⁶ Ezi datirighin e Kraisin min ovevge, egha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir

---

7:2: 1 Ko 7:39   **7:3:** Mt 5:32   **7:4:** Ro 6:2, 6:11, 8:2, Ga 2:19, 5:22, Kl 2:14   **7:5:** Ro 6:13, 6:21, Ga 5:19, Je 1:15   **7:6:** Ro 2:29, 6:4, 8:2, 2 Ko 3:6

Araziba uam en suirazir puvati, e firiaghire. Ezi datirighin en ingangarir e amiba, da ua Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Datirighin, Godin Duam e gamima e tuavir igiamin gin ghua ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

⁷ Eghti manmakin? Moses Osirizir Araziba agoroguer kuram en mikarziyagh aningizima, e arazir kuram gami, e manmagh mikimam? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamagh migei, “Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki.” A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram. ⁸ Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na ganidi. Egha tuavir aviribar nan navim gami a dikavima, ki gumazir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai. ⁹⁻¹⁰ Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamra iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamra iti, ezi ki fo, ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganidi. Ezi ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin, ki ikirimirir aghuarim inizir pu. Puvati, da na

gamizi, ki areme. ¹¹ Ezi arazir kuram nan aven ingara egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimın apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavmın na misoghezi, ki areme.

¹² E kamaghın fo, Moses Osirizir Araziba, da Godın otivaghire. Moses Osirizir Arazibar aven itir miğirigiar gavgaviba, da uaghan Godın otivaghire, egha da Godın damazimın derazir arazibar amuasa e miğei, egha da gumazamizibar akurvasi. ¹³ Ezi manmagh ami? Bizir aghuir kam ti na gamizi ki ovenge? Bar puvati. Arazir kuram uabi na gamizi ki ovenge. God kamaghın ifonge, arazir kuram azenim girightima e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram. Kamaghın God arazir kuramın amamangatizi, arazir kuram bizir aghuir kamın aven otogha na gamizi ki ovenge. Kamaghın Moses Osirizir Arazibar tuavimın, God guizbangıra kamaghın en aka, arazir kuram bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mikarzibagh atifa

¹⁴ E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godın Nguibamın bizim, ezi ki nguazir kamın gumazim. Ezi arazir kuramın gavgavim nan suira, ezi ki arazir kuramın ingangarir gumazimın oto. ¹⁵ Egha ki amir araziba, ki deragha dar mingaribagh fozir puvati. Arazir ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir puvati. Egha arazir ki ifongezir puvatiziba, ki zurara dagh ami. ¹⁶ Ezi arazir ki ifongezir puvatiziba, ki dagh ami, ezi nan arazir kam kamaghın ian aka, ki ti kamaghın

mikimam, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera. ¹⁷ Kamaghin, ki uabi arazir kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itim, dagh ami. ¹⁸ Ki fo, bizir aghuitam nan aven itir puvati. Ki uan navir ghurim migei. Kamaghin amizi, ki arazir aghuibar amuasa ifonge, egha dar amuamin gavgaviba pu. ¹⁹ Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki damuasa ifongezir puvatiziba, ki dagh ami. ²⁰ Egha arazir ki aghuaziba, ki dagh ami, egha kamaghin fo, ki uabi kamaghin amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itim, dagh ami.

²¹ Kamaghin ki gari, arazir kam guizbangira kamaghin nan ingari: ki arazir aghuibar amuasa ifonge, ezi arazir kuram zurara na ko ikia nan tuavim apiri. ²² Guizbangira, nan navir averiamin aven, Godin otivir Moses Osirizir Arazibar, ki dagh nighnighavira ikia da bagha bar akonge. ²³ Kamaghin, ki arazir igharazimin garima, a nan mikarzimin aven ingari. Egha Godin migirigiar nan nighnizimin aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na gamima, ezi Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan mikarzimin aven ingara na ikiagharigha na gatifa. ²⁴ Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan akuraghtima, ki mikarzir ovengamin kamın firighriham? ²⁵ Eghti Godra, a en Ekiam Kraıs İesusın ingangarımın tuavımın, a nan akuragham! Ezi ki God minabi! Egha ki uabi, uan nighnizimin navir averiamin aven Godin migirigiabar ingarir gumazimin iti. Egha

---

7:18: Stt 6:5, 8:21   **7:22:** Sng 1:2, 2 Ko 4:16, Ef 3:16   **7:23:** Ro 6:13, 6:19, Ga 5:17, Je 4:1, 1 Pi 2:11   **7:25:** Ro 6:13, 6:19, 1 Ko 15:57, Ga 5:17

uan navir ghurimın aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimın iti.

8

Krais arazir kuraba gıvagha Godın Duam e ganıngi

¹ Kamaghın e Krais Iesus ko pogheziba, God datırıghın uan kotiamın aven uam ivezir kuram e danıngı mıkıman kogham. ² E fo, e bar datırıghın Krais Iesus ko poroghav itiba, Godın Duamın gavgavım ikırımırir aghuarım e ganıga, egha ovevemın arazım ko arazir kuramın e firagharıki. Eghtı arazir kaba ua e gativagh e ikırırıghan kogham. ³ En navir ghurıba, gavgavıba puvatı. Kamaghın amızı, Moses Osirizir Arazıba, en arazir kurabar gın amangamın gavgavıba puvatı. Ezi Moses Osirizir Arazıba damuan koghamın bizir kam, God uabı a gamı. God uan Otarım amadazı, a gumazımın mın otogha, egha arazir kurabagh amir gumazımın mın gari. A en arazir kuraba ağıvasa ize, ezi an ingangarımın tuavımın, God gumazamızıba itir arazir kurabar gavgavım ağıvagha a gasıghasıki. ⁴ Ezi e datırıghın navir ghurımın arazıbar gın zuir puvatı, e Godın Duamın arazıbar gın zui. God kamaghın ifonge, Moses Osirizir Arazıbar aven itir arazir aghuıba en navıbar aven deragh otogham. Kamaghın God en arazir kurabar gavgavım a gıvagha a gasıghasıki.

8:1: Ro 8:34, 8:39   **8:2:** Jo 8:36, Ro 7:23-25, 2 Ko 3:6, Ga 2:19   **8:3:**
Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20, 2 Ko 5:21, Fl 2:7, Hi 4:15, 7:18-19   **8:4:**
Ga 5:16, 5:25

⁵ Guizbangira, navir ghurimîn arazibar gîn zuir gumazamiziba, me dughiaba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamin gîn zuir gumazamiziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi. ⁶ Eghti gumazim navir ghurimîn araziba baghivira nighnighiva, an aremegham. Eghti gumazim Godin Duam baghivira nighnighiva, a ikirimirir aghuarim koma navir amirizim iniam. ⁷ Ezi gumazitam navir ghurimîn araziba baghivira nighnighiva, gumazir kam Godin aghuaghiva an apanimîn ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gîn zuir puvati; egh guizbangira dar gîn mangan kogham. ⁸ Gumazamizir navir ghurimîn arazibar gîn zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham.

⁹ Eghti Godin Duam guizbangira ian navir averiabar aven ikiti, ia ua navir ghurimîn arazibar gîn mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gîn mangam. Guizbangira, gumazitam an navir averiamîn aven Kraisin Duam an itir puvati, a Kraisin anam puvati. ¹⁰ Ia arazir kura gami, egha bizir kamîn ia areme. Eghti Kraisi ian navir averiabar aven ikiti, God ia mikim suam, ia nan damazimîn dera, eghti Godin Duam ikirimirir aghuarim ia daningam. ¹¹ Godin Duam Iesus mozimîn a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egha gumazir Kraisi gamizi a dikavizir kam, a ian ovengamin

8:5: Jo 3:6, 1 Ko 2:14, Ga 5:22, 5:25   **8:6:** Ro 6:21, 8:13, Ga 6:8

8:7: Mt 12:34, Jo 8:43, 12:39, 1 Ko 2:14, Je 4:4   **8:9:** 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11   **8:10:** Ga 2:20, Ef 3:17, 1 Pi 4:6   **8:11:** Ap 2:24, 1 Ko 3:16, 6:14, 2 Ko 4:14, Ef 2:5

mikarzibar amuti, da ua dikavighiva angamra ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimin tuavimin, bizir kam damuam.

Godin Duam ia gamizi, ia Godin boribar otifi

¹² Kamaghin amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimin bizim puvati, e an gin manghan kogham. ¹³ Ia navir ghurimin arazibar gin mangiva, ia arimighregham. Egh ia Godin Duamin gavgavimin tuavimin, ia uan mikarzibar arazir kurabav soghti, da aremeghti, ia angamra ikivira ikiam.

¹⁴ E fo, gumazamizir Godin Duam men faragha zuima me an gin zuiba, eghti gumazamizir kaba bar Godin boriba. ¹⁵ E kamaghin fo, Duar God ia ganingizim, a ia gamizi, ia pura ingangarir gumazibar otozir puvati, egha ia bizibar atiati. Puvati. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha e Godin Duamin gavgavimin e an dia ghaze, “Aba, En Afeziam!”* ¹⁶ Godin Duam uabi, a en duaba ko porozi, e uarir gun migei, e Godin boriba. ¹⁷ E Godin boriba, egh gin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba, e da iniam. Bizir kaba, en avebam Kraiss da inigha gifa. E fo, e datirighin Kraiss ko mizazir a inaziba e da ateriva, egh gin a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam.

8:13: Ga 6:8, Ef 4:22, Kl 3:5   **8:14:** Ga 5:18   **8:15:** 1 Ko 2:12, 4:6, 2 Ti 1:7, Hi 2:15   * **8:15:** (8:15) Aramin akam, a Iesusin nguibamin akam, me uan afeziam dibora ghaze, “Aba.” Egha Iesus uan Afeziam ko migia, a kamaghin a dibora ghaze, “Aba.” Ni Mak 14:36in gan.   **8:16:** 2 Ko 1:22, Ef 4:30   **8:17:** Ap 26:18, Ga 4:5-7, Fl1:29, 2 Ti 2:11-12, MAA 21:7

E ġin Godin Nguibamin mangiva ziar ekiam ko dabitirabir aghuim iniam

¹⁸ Ki fo, ziar ekiam ko dabitirabir aghuir kam God ġin en akaghti, e a ġifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam a, mizazir e datirighin isiba, bar dagh afiragham. ¹⁹ Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim darighamim a bagha mizua, uan dapaniba fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar manamra bizir kam otivam? ²⁰ Guizbangira, God fomira nguazimin itir biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir kiniba. Da uari kamaghin otozir pu. Puvati. God uabi dagh amizi da kamaghin otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai. ²¹ Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghrir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam a ġivaghti, eghti biziba bar Godin boriba ko firighreghiva dabitirabir aghuarim ko ziar ekiam iniam.

²² E fo, bizir God ingariziba bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto. ²³ Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha ġifa, a kamakin, a God e daningamin bizir aghuibar faragha zuir bizim, an e ganingi. Egha e tuava ara, dughiar God e damighti e an boribar miraram otivamimin, e a bagha mizuai. Dughiar kam,

---

8:18: Ro 5:2, 2 Ko 4:17   **8:19:** Kl 3:4, 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2   **8:20:** Stt 3:17-19   **8:21:** 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2   **8:23:** 2 Ko 5:2-4, Ga 5:5, Ef 1:14, 4:30

God en mikarzipar amighti da firighreggh ganganir igharazimin otogham. ²⁴ E bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai itima, kamaghin God en akura. Egh e suam, e bizir mam bagh mizuamam, egh fogham, e tighar a iniam. Egh gumazim tizim bagh bizir a inigha givazim baghiva mizuam ikiam? ²⁵ Ezi e fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Egha kamaghin e navibar suigha da bagha mizuai.

²⁶ Kamaghira, Godin Duam e gavgaviba puvatizir darazir akurvasi. E fozir pu, e manmagh biziba bagh God ko mikimam? En migirigiba otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko migia, tuava ara, an ararem akar e mikiman asazibagh afira. ²⁷ Ezi God gumazamizibar navir averiaba guizbangira dar gari. A uan Duamin nighnizim gifo. Kamaghin, an Duam Godin ifongiamin gin ghua Godin gumazamiziba bagha a ko migei.

²⁸ E fo, God bizibagh amima da virara uari inigha ingara, egha gumazamizir God bar a gifongezibagh amima, ezi me dera. Kar gumazamizir God ua me iniasa mikemegha givaziba, a men dia. ²⁹ Kar, gumazamizir God fomira ua me iniasa migeiba, a uaghan me ginaba, eghti me uaghan an Otarimin min ikiam. Eghti borir aviriba ikiti Krai uabi men avebar ekiamin min ikiam. ³⁰ Ezi gumazamizir a fomira me ginabaz-

---

8:24: 2 Ko 5:7, Hi 11:1   **8:26:** Sek 12:10, Ef 6:18, Je 4:3   **8:27:** Sng 7:9, 139:1, Ap 1:24, 1 Ko 4:5, 1 Te 2:4, 1 Jo 5:14   **8:28:** Ro 9:11, 9:23-24, Ef 1:11, 2 Ti 1:9   **8:29:** Jo 17:22, 2 Ko 3:18, Ef 1:5, 1:11, Kl 1:5, 1:11, 1:18, 2 Ti 2:19, Hi 1:6   **8:30:** Ro 9:24, 1 Ko 6:11, Ef 4:4, 1 Pi 2:9

iba, a uaghan men dia. Egha gumazamizir a diazir kaba, a me dibora ghaze, ia nan damazimîn dera. Egha gumazamizir an damazimîn derazir kaba, a ziar ekiam ko dabirabir aghuim me ganingizi me a ko a isi.

Bizitam e damuti, e Kraiss e gifongezir arazimîn saghon ikian kogham

³¹ E bizir kabagh foghava, egh e manmaghin mikimam? E fo, God e baghivira ikiti, tina e dikabiraghiva e gafiragham? Bar puvatigham.

³² God uan Otarimîn suirazir pu. Puvati, a bar moghira e bagha ofan mîn aneningizi, an areme. E fo, a uan Otarim e ganingi, egha e uaghan kamaghin fo, a bizir aghuir igharaziba bar, da uaghan pura e daningam.

³³ Eghti gumazir manatam God inabazir gumazamizibar kotin aven akam me gasam? Puvati. God uabi gumazamizir kabav gia ghaze, ia nan damazimîn dera. ³⁴ Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramîn ivezim iniam? Puvati, Kraiss Iesus, gumazir aremezim, God a gamizi a ua dikafi, egha datirighin Godin agharir guvimîn aperaghav iti. Egha anarira e bagha God ko migei!

³⁵ Kraiss bar e gifongeghavra iti, kamaghin gumazir manatam e damuti, e Kraiss e gifongezir arazimîn saghon ikiam? Puvati. Osimtiziba e bativam, o dughiar kuram e bativam, o gumaziba arazir kurabar e damuam o, mitiriaba en agham o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir kuram e gasighasigham o, me e misoghti e arimighiram o, bizir kabanang e damuti, e ti Kraiss

---

8:31: Nam 14:9, Sng 118:6   **8:32:** Jo 3:16   **8:33:** Ais 50:8   **8:34:** Sng 110:1, Ap 7:55-56, Kl 3:1, Hi 7:25, 9:24, 1 Jo 2:1   **8:35:** Ro 8:38-39

e gifongezir arazimın saghon ikiam, o? Bar puvati. ³⁶ Guizbangira, Godın Akınafarim mikemezi moghın bizir kaba e batifi:

“E nın gumamazibar mın itima,
 kamaghın me dughiaba bar, me e misoghti e
 arımighrasa, me e gami.
 Me en gari, e mati me misozi ariaghırir sipsipba,
 ezi me paza e gami.”

³⁷ Bar puvati. Kraıs bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima e uan apanim dikabiri. ³⁸ Guizbangira, Kraıs bar e gifonge, ezi nan niğhnızir gavgavim kamakın, bizitam e damuti, e Kraıs e gifongezir arazimın saghon ikian kogham: ovevem, o ikirimırir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datırighın itir biziba, o bizir gın otivamiba, ³⁹ o bizir pın itiba, o bizir vazimın itiba, o God ingarızir biziba bar, dar tongın bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimın saghon ikian kogham. An arazir e gifongezir kam, a Kraıs İesus en Ekiamın ingangarımın, e ganıngi.

God Israelbagh Amızir Arazim, Pol a geghari

9

(Sapta 9-11)

Pol Israelbagh niğhniğha men apangkufi

8:36: Sng 44:22, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 4:11   **8:37:** Jo 16:33, 1 Ko 15:57, 2 Ko 2:14, 1 Jo 4:4, MAA 12:11   **8:38:** Ef 1:21, Kl 1:16, 2:15, 1 Pi 3:22

¹ Ki Kraisin gumazim, kamaghin ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godin Duam nighnizir zuezim na ganingi, ezi nan navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira. ² Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, osemegha nan navir averiam ikufi. ³ Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Krai nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an azangsigh a ko mikimti, a uan gumazamizar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin a deraghai. ⁴ Me Israelin gumazamiziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Me an ziar ekiam ko dabirabir aghuim God koma inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, egha me ko akam akiri. ⁵ Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krai nguazir kamin gumazimin min men ikizimin aven oto. Krai a God, egha biziba bar dar dapanimin iti. Eghti zurazurara e Kraisin ziam fam!*

God Israelbagh amir arazim, Pol an gun migei

⁶ Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo,

---

9:3: Kis 32:32   **9:4:** Kis 4:22, 9:4, Lo 7:6, 14:1-2, Ap 3:25, 13:22, Ef 2:12, Hi 8:8-10, 9:1   **9:5:** Mt 1:1-16, Jo 1:1, Ro 1:25   * **9:5:** (9:5) Gumazir maba nighnigha ghaze, e mikovezir pumuningin tongin itir akaba kamaghin dagh iragh suam, "God biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangvira ikiam."   **9:6:** Nam 23:19, Jo 8:39, Ro 2:28, 3:3, Ga 6:16

gumazamizir maba, Israelin anabamin aven itiba, me guizin Israelba puvati. ⁷ Guizbangira, Abrahamin ovaviba, men marazi Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, “Aisakin ovavibara, ki men gan me dipon suam, merara nin ovaviba.” ⁸ Akar kamin mingarim kamaghin ghu, borir nivafizimin otoziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba. ⁹ Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, “Dughiar ki inabazimin, ki uamategh iziti, Sara otarim batam.”

¹⁰ Kamaghira puvati, akar igharazir mam iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a Aisak, en ovavim. ¹¹⁻¹² God arazir a zurara amimin gin ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me ginabi. A gumazamizibar ingangarim bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God Rebeka kamaghin a migei, “Otarir ni faragh oteghamim, a ni gin oteghamin otarimin ingarir gumazimin otogham.” ¹³ Bizir kam, Godin Akinafarim mikemezir moghin, “Ki Jakob gifongegha, egha Ison aghua.”

¹⁴ Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati!
¹⁵ Guizbangira, God kamaghin Moses migei,

9:7: Stt 21:12, Ga 4:23, Hi 11:18   **9:8:** Ga 4:23   **9:9:** Stt 18:10, 18:14   **9:10:** Stt 25:21   **9:13:** Lo 21:15, Mal 1:2-3, Lu 14:26
9:14: 2 Sto 19:7, Jop 8:3, 34:10, Sng 92:15   **9:15:** Kis 33:19

“Ki gumazitamın apangkuvighsi ifongegh, ki an apangkuvam. Ki gumazitamın kuarkuvighsi ifongegh, egh ki an kuarkuvam.” ¹⁶ Kamaghın God gumazitam ginabaghasa, a gumazımın nıghnızım ko an ingangarımın gara a ginabır pu. Puvati. God uan apangkuvımra gın ghua gumazıbaghınabi. ¹⁷ Guızbangıra, Godın Akınafarımın itır akam Isıpın atrıvım mıgıa ghaze, “Ki kamaghın sua, ki uan gavgavır ekıam nın akaghtı, nguazır kamın itır gumazamızır avırıba nan zıar ekıam fam. Kamaghın, ki Isıpın atrıvımın ikıasa nı atı.” ¹⁸ Kamaghın amızı e fo, God gumazıtamın apangkuvıghsı ifongegh, an an apangkuvam. Egh a gumazıtam damıghtı an dapanım gavgavıgh an akam batoghsı a ifongegh, a damuam.

¹⁹ Ian tav ti na mıkim suam, “God kamaghın amıgha, tızım sua e mıgıa ghaze, ‘İa uan arazır kurabar ıvezım inıam?’ Gumazıtam God ifongezı moghın a ırıaghan kogham.” ²⁰ Ezı nı gumazır kınım! Nı Godın arazır an amızım bagh an ataran markı! Nguazır mınem gumazır an ingarızım kamaghın a mıkıman kogham, “Tızım bagha nı kamaghın nan ingarı?” ²¹ Nguazır mınemın ingarızır gumazım, a uan nıghnızımın gın mangı mınır pumuning ingarıgham. A nguazıtam ınıgh, mınır pumuning ingarıghtı, mınır tam dughar ekıam bagh ikıam, eghtı mınır ıgharazır mam, me zurara pura bıızır kuraba a mıkınam. Kar an nıghnızım.

9:16: Ef 2:8   **9:17:** Kis 9:16, Ga 3:8, 3:22   **9:18:** Kis 4:21, 9:12, 14:4   **9:19:** 2 Sto 20:6, Jop 23:13, Dan 4:35   **9:20:** Aıs 29:16, 45:9, 64:8   **9:21:** Jer 18:6, 2 Tı 2:20

²² God uaghan kamaghın ami. God kamagh sua, a uan anıngaharım azenim datıghtıma, eghtı gumazıba bar an gavgavır ekıam gıfoghıam. Nguazır mınır ıvezır kuram inıamıba, kar gumazamızır an asıghasıghasava amıba, egha a dughıar ruarım me ganıngı, egh a gın me abıghrarıgham. ²³ A kamagh sua, an zıar bar ekıam ko dabırabır aghuım azenım gırıghtı, gumazamızıba bar a gıfoghıam. A fomıra a uan zıar ekıam ko dabırabır aghuım e a ko da inıasa, egha gumazım nguazır mınıeba akırızır moghın, an en navıbar akırı. Egha uan zıar ekıam ko dabırabır aghuım isa, nguazır mınır an apangkuvım itıbagh ıngezı, da bar ızıfa. ²⁴ Nguazır mınır apangkuvım inıamın kaba, kar e gumazamızır God deıba. E Israelbara men tongın ızızır puvatı, e uaghan Kantrın Igharazıbar Gumazıbar tongın ızı. ²⁵ Ezı Hosean akınafarımın, God kamaghın mıgeı,

“Gumazamızır fomıra nan adarazı puvatızıba,
datırıghın kı me dıpon suam, ia nan adarası.
Kantrın kı fomıra aghuazır kam, kı gın me mıkıım
suam,
ia kı bar ifongezı darası.
²⁶ Ia faragha danganır mamın itıma kı ia mıgıa
ghaze,
ia nan adarazı puvatı.
Egha danganır kamnaghıra kı ia mıkıım suam,
Ia Godın zurazurara itımın borıba.”

9:23: Ro 8:28-30, Ef 1:3-12, Kl 1:27

9:25: Hos 2:23, 1 Pi 2:10

9:26: Hos 1:10

27-28 Aisaia Israelbagh nighnigha kamaghin akam akuri, “Guizbangira, Ekiam dughiar vamira gumamazir nguazimin itiba bar men araziba tuisigh, egh zuamira men ivezim me danigam. Israelin gumamazibar avirimin dibobonim, an ongarimin gigimin dibobonimin min otogham, egha pura bizim, me marki. Ekiam men puningra ua me inigam.” ²⁹ Bizir kaba Aisaia fomira mikemezi moghin otifi, a kamaghin migei, “Ekiar Gavgavir Ekiam Itim, en anabamin tongin tarazi ataghizi puvatizi, e bar ikuvighai, mati Sodom ko Gomora ikuvizi moghin.”

Israelba nighnizir gavgavim itir puvati

³⁰ Are, e manmaghin mikimam? E kamaghin mikimam, Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin damazimin deraghasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Egha me nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, me nan damazimin dera. ³¹ Ezi Israelba me Moses Osirizir Arazibar gin ghua ingara, Godin damazimin deraghasa tuavim buriava, egha a batozir puvati. ³² Manmaghin amizi, me a batozir puvati? Me Godin damazimin deraghasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me nighnizir gavgavimin tuavimin gin zuir puvati. Dagiardagariba asim, me a gasaghporghiri. ³³ Godin Akinafarim bizir kam migia ghaze,

---

9:27-28: Ais 10:22-23   **9:29:** Ais 1:9, 13:19, Jer 50:40   **9:30:** Ro 1:17, 4:11, 10:20   **9:31:** Ro 10:2-3, 11:7, Ga 5:4   **9:32:** Ais 8:14, Lu 2:34, 1 Ko 1:23   **9:33:** Sng 118:22, Ais 8:14, 28:16, Mt 21:42, Ro 10:11, 1 Pi 2:6-8

“Ia oragh! Kî gumaziba asaghporir dagiâr mam
amisevegha
a isa Sionin mihsiamin anefa.
Dagiâr kam me damuti me iram.
Egh gumazir nihnizir gavgavim an itiba,
me aghumsighan kogham.”

10

Israelba Godin araziba deravira dagh fozir puvati

¹ Nan adarasi, ki uan navir averiamin aven God Israelba ua me iniasa, ki bar ifonge! Egha me bagha God ko mihei. ² Kî Israelba bar deragha me gifogha kamaghin mihei, me Godin arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir arazim gifozir pu. ³ Me, tuavir God ghaze e an damazimin derazim, me a gifozir puvati. Egha uan gavgavibar, Godin damazimin deraghasa tuaviba buri. Kamaghin me Godin damazimin deraghamin tuavimin apengan itir pu. ⁴ E fo, Krais Moses Osirizir Arazibagh amizima, dar gavgavim gifa. Kamaghin, tina nihnizir gavgavim Kraisin iti, anarira Godin damazimin deragham.

⁵ Gumazir Godin damazimin deraghasa Moses Osirizir Arazibar gin zuim, Moses a mihia kamaghin osiri, “Gumazim Moses Osirizir Araziba mihei moghin damuva egh dughiaba zurara dar amuti, arazir kaba a damuti, a ikivira ikiam.”

⁶ Kar Godin Akinafarimin akar otevir mam, a

10:2: Ap 21:20, 22:3, Ga 1:14, 4:17

10:3: Ro 1:17, 9:30-32, Fl 3:9

10:4: Mt 5:17, Jo 3:18, Ga 3:24

10:5: Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese

20:11-13, Ro 7:10, Ga 3:12

gumazir nighnizir gavgavimın tuavimın Godın damazimın derazim, a kamaghın a migei, “Ni uan navir averiamın kamaghın mikimam marki, “Tina Godın nguibamın ghuavanangam?” ” (Akar kam kamakın, ni Kraıs e bagh izighrisi, ni mangıva an azangam?) ⁷ “Egh ni uaghan kamaghın mikiman marki, “Tina gumazibar ovıa itir danganimın magıram?” ” (Akar kam kamakın, ni ovevemın mozimın angı, Kraıs inigh anangam?) ⁸ Ezi Godın Akınafarım kamaghın migei, “Godın akam bar nın boroghıra iti, a nın akatorım ko nın navir averiamın aven iti.” Ka nighnizir gavgavimın akar e ia migeim. ⁹ Ni uan akamın kamaghın mikimı suam, “İesus a nan Ekiam,” egh uan navir averiamın aven nighnizir gavgavım iki, kamaghın fogh, God İesus gamızı a mozimın ua dikafi, eghti God nın akurvaghti, ni ikivıra ikiam. ¹⁰ E fo, ni navir averiamın nighnizir gavgavım İesusın ikiti, kamaghın God suam, ni nan damazimın dera. Egh uaghan ni uan akatorımın suam, “İesus nan Ekiam,” eghti God nın akurvaghti, ni ikivıra ikiam. ¹¹ Egha Godın Akınafarım kamaghın migei, “Gumazım nighnizir gavgavım Godın ikıva, egh a uabi aghumsıghan kogham. Puvati.” ¹²⁻¹³ Egha Godın Akınafarım ghaze, “Gumazıba bar Ekiamın ziamın diaghti a men akurvagham.” Kamaghın, Godın vamıra iti, a bar en Ekiam. Eghti gumazır an deıba, a bar bizır aghuir avırıba men akurvagham. Judaba ko Kantrin İgharazıbar Gumazıba, Godın damazımın magh gari.

¹⁴ Ezi manmakın? Guızbangıra, gumazır

nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, me manmaghin an ziamin dimam? Egh gumazir eghaghanim baraghizir puvatiziba, me manmaghin nighnizir gavgavim an ikiam? Eghti gumazitam akar aghuim me mikinighan koghti, me manmaghin a baregham? ¹⁵ Eghti siosba akar aghuim akurir gumaziba amangan koghtima, me manmaghin akamin gun me mikimam? Godin Akinafarimin aven Aisaia kamaghin osiri, “Godin akar aghuim inigha izir gumazibar darorim, a bar dera.”

Israelba akar aghuim inizir puvati

¹⁶ Ezi Israelin gumazir maba me Godin akar aghuim inizir puvati. Aisaia uabi kamaghin migei, “Ekiam, tinara en akar aghuim nighnizir gavgavim an iti?” ¹⁷ Kamaghin e fo, nighnizir gavgavim a gumaziba akar aghuim barazir tuavimin izam. Eghti gumazir Kraisin akam akurimin tuavimin, gumaziba akar aghuim baregham.

¹⁸ Ezi ki ian azai, Israelin gumazamiziba me Godin akar aghuim, me uan kuariba a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir
migiigiaba,
da ghua nguazir kamın nguibaba bar dar
otozi,
gumazamiziba bar, men kuariba a
baraki.”

10:15: Ais 52:7, Nah 1:15   **10:16:** Ais 53:1, Jo 12:38, Hi 4:2

10:17: Jo 17:20   **10:18:** Sng 19:4, Mt 24:14, Mk 16:15, Kl 1:6, 1:23

19 Ezi ki ua ian azai, Israelba me ti akar kamın mingarim gifozir pu, o? Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghın mikeme,

“Ki Kantrin Igharazibar Gumazir ziaba puvatigha pura bizibar mın itiba ki me inightima, ian naviba bar ikuvigham.

Eghti ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam ia damighti ia ataram.”

20 Ezi Aisaia uaghan akar gavgavimın kamaghın migei,

“Na burir puvatiziba, me nan api.
Na bagha azai puvatiziba,
ki uabi men aka.”

21 Egha a Israelbav gia kamaghın migei,

“Ki dughiaba zurara men suigh me mughasa me bagha garima,
me nan akaba barazir puvatigha akirim ragha na gasara.”

11

*God Israelbar tongın itir varazira men apangku-
vigha, ua bagha me amisefe.*

¹ Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnigha ian azai, God uan gumazamiziba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin gumazir mam, ki Abrahamin ovavim, ki Benjaminin anabar gumazir mam. ² God uan gumazamizir fomira ua bagha me amiseveziba, a me batozir puvati. Ia Godin Akinafarimin itir Elaijan eghaghanim ginighnigh. Elaija Israelbar osemegha me bagha God pamtem an azangsi, ³ “Ekiam, Israelba nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire, egha me nin ofa gamir danganiba gasighasiki. Ezi ki uabira ni bagha ikiavira itima, me na misoghasava ami.” ⁴ Ezi God manmaghin an akam ikara? A ghaze, “Ki ua bagha Israelbar tongin itir varazira amisefe, ezi me, 7000in gumaziba Israelin ikiavira iti. Me ifavarir god Baal bagha teviba apirizir puvati.” ⁵ Ezi kamaghira, dughiar kamin uaghan Israelbar tongin itir varazira, God men apangkufi, egha a ua bagha me amisefe. ⁶ Guizbangira, God men apangkuvigha, kamaghin a me amsefe. A me amir ingangaribagh nighnizir puvati. God gumaziba amisevezir arazim, a gumaziba amir ingangarimin tuavimin otogham, egh a guizbangira Godin apangkuvimin tuavimin otogham kogham.

⁷ Ezi manmakin? Israelba Godin damazimin deraghamin bizim bagha pamtem ingara, egha a inizir puvati. Ezi Israelin avirimin tongin itir varazira God miseveziba, merara a ini. Israelin igharaz darazi, naviba gavgavigha Godin

---

11:1: 1 Sml 12:22, Sng 94:14, Jer 31:37, 2 Ko 11:22, Fl 3:5   **11:2:** Sng 94:14, Ro 8:29   **11:3:** 1 Kin 19:10, 19:14   **11:4:** 1 Kin 19:18
11:5: Ro 9:27   **11:6:** Ro 4:4-5, Ga 3:18   **11:7:** Ro 9:31, 10:3

dĩmdiamĩn aghua. ⁸ Godĩn Akinafarimĩn osizirim
iti,

“God me gamizi, me mati gumazir aremezim
moghĩn akui.

Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi,
men kuariba biziba barazir puvatigha,
iza datirighĩn tu.”

⁹ Ezi Devit Godĩn Akinafarimĩn aven kamaghĩn
migei,

“Ki kamaghĩn ifonge, dughiar me isar ekiaba
bagha uari akuvibar,

men isar ekiar kaba me damuti me iriva, mati
azuazim asizim a misoke.

Eghti me iriva, uan arazir kurabar ivezim iniam.

¹⁰ Eghti God men damazibar amighti da komegh,
ganan kogham.

Eghti a me damuti me osimtiziba ateriva
akiraghariba avigh mamaghira ikiam.”

God Kantrin Igharazibar Gumaziba ua me ini

¹¹ Ki ua ian azai, Israelba asaghpориaghriha,
egh me iregh mamaghira iki, egh ua daruan
kogham, o? Bar puvati! Guizbangira, men
arazir kuraba bangin Godĩn akurvazim Kantrin
Igharazibar Gumazibar ize. God kamaghĩn
ifonge, Israelba na bagh ua izam, kamaghĩn ki
Kantrin Igharazibar Gumazibar akurvaghām,
eghti me men ganighiva naviba ikuvigh egh
ua na bagh izam. ¹² Israelba akirim God

11:8: Lo 29:4, Ais 29:10, Jer 5:21, Jo 12:40, Ap 28:26-27   **11:9:** Sng
35:8   **11:11:** Ap 13:46, 22:18, 22:21, Ro 10:19

gasarazıma, God bizir aghuir avırıba nguazir kamın itir gumazamizibar akura. Israelba Godın arazımın irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazıbar Gumazıbagh anıngi. Kamaghın, gın Israelın God misevezıba bar God bagh ua izeghti, God guızbangıra bizir bar aghuir avırıbar gumazamizibar amuam.

¹³ Ia Kantrin Igharazıbar Gumazıba, kı ia mıgei, God ian tongın ingarasa na amada, ezi ingangarır kı amir kam, kı bar a gifonge. ¹⁴ Tuavır kamın, kı uan adarazır navıbar nıghnızıbar amutı, men navıba God ia gamızır arazır aghuım bagh dıkavam. Eghti nan ingangarır kamın, God men tarazi ua me inıam. ¹⁵ God Israelba batuegha, egha nguazımın itir gumazamizıbagh amızıma me a kó navır vamıra itı. Kamaghın gın God ua Israelba inıghtı, bar deragham, matı God gumazır aremezıbar amıghtı, me ua dıkavam. ¹⁶ Nı bretın ingarıva, nı plauan atıarıtım inıgh faragh a isi ofan mın God danıngıgh. Egh arazır kamnangın bretın ıgharazıba uaghan da Godın bizıba. Eghti, gumazıtım temer bıba God danıngtı, an aguaba uaghan Godın bizıba.

¹⁷ Israelba matı olıvın temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoragharıkı. Ezi ia Kantrin Igharazıbar Gumazıba matı ruarımın itir olıvın temer atıamın aguaba. God ia inıgha olıvın temer aghuımın aguar a dıghorezıbar danganimın ia ısavsuıkı. Ezi ia datırıghın olıvın temer aghuımın bımın daghem isi, egha matı olıvın aguar faragha ikezıbar mın deragha itı. ¹⁸ Ezi kamaghın, ia ka-

---

11:16: Nam 15:17-21, Ese 44:30

11:17: Jer 11:16, Ap 2:39, Ef

2:11-19 **11:18:** Jo 4:22, 1 Ko 10:12

maghin nighnighan marki, ia bar deragha guizin olivin tememin aguabagh afira. Ia faragha deravira nighnighiva, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi.

¹⁹ Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimin an e isavsuiraghasa, kamaghin a dar aghore. ²⁰ Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamın mingarim kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvati, ezi a me aghore. Ezi ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deravira iti. Kamaghin ia deragh uari bagh gan, uari uan ziaba fan marki. Ia atiatingti deragham. ²¹ Ia nighnigh, God fomira guizin olivin aguaba ataghizima, da ikezir puvati. Kamaghin ia akaba batoghtima, a ia ateghtima ia ikian kogham.

²² Kamaghin ia deravira nighnigh. God arazir aghuibagh amua, uaghan ivezir kuraba anidi. Gumazir an arazibar gin zuir puvatiziba, a ivezir kuram me ganidi. Ia an arazir aghuibar suiragh tugh gavgavightima, an arazir aghuibar ia damuam. Ia dar amuan koghtima, a uaghan ia aghoregham. ²³ Olivin temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim Godin ikian koghamin arazim ateghti, a ua me inigh olivin tememin me isavsuiragham. Guizbangira, God me inigh ua tememin me isavsuiraghamin gavgavim iti. ²⁴ Ia fo, ia fomira ruarimin itir olivin atiamin aguaba, ezi God ia aghoregha olivin aghuimin ia isavsuiki. Kar guizbangira ian

---

11:20: Ais 66:2, Ro 12:16, Fl 2:12   **11:22:** Jo 15:2-4, 1 Ko 15:2, Hi 3:14   **11:23:** 2 Ko 3:16

temem pu. Kamaghin amizi, a temer kamın aguar faragha an ikezibara inigh uam ada isavsuigham, ezi kar pura bizim, ingangarir ekiam puvati.

God gumazamiziba bar uan apangkuvim men akaghasa ifonge

²⁵ Nan adarasi, ki guizin akar mogomer mam ia a gifoghasa ki ia migei. Ia a gifogh, egh kamaghin mikiman kogham, ia fofozir ekiam iti. Akar kam kamakin: Israelin marazi datirighin nighnizir gav-gavim ikian aghua; men arazir kam zurara ikivira ikian kogham. Me kamaghira iki mangi, Kantrin Igharazibar Gumazir God miseveziba bar God bagh izamin dughiamin tugham. Egh me gin Godin gumazamizibar tongin ikiam. ²⁶ Tuavir kamnangra God Israelba bar men akurvaghham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“Akurvazir Gumazim Jerusalemın ikegh izam.

Egh a Jekopin ovavibar amightima
me Godin akam barazir puvatizir arazim
ategham.

²⁷ Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva,
egh dughiar kamın uan Akar Dikirizir Gav-
gavir kam
me ko a damuam.”

²⁸ Israelba Iesusin akar aghuim akirim agasara, egha me mati Godin apaniba. Ezi men arazir kam Kantrin Igharazibar Gumazibar akura. God fomira uan gumazamiziba amisevegha, egha me

---

11:25: Lu 21:24, Jo 10:16, Ro 12:16, 2 Ko 3:14, MAA 7:9   **11:26:**
Sng 14:7, Ais 59:20, Mt 23:39   **11:27:** Jer 31:33-34, Hi 8:8, 10:16

gífueghavıra iti. A men ovavir fomıra itibagh nighnigha kamaghin ami. ²⁹ God diazir gumazamiziba, a bizir aghuiba me ganingi, egh a gin uamategh uan nighnizim giragh kamaghin mikiman kogham, ia marki, ki uan dimdiam ko bizir aghuiba ua da iniam. ³⁰ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia fomıra Godin akam batoke, ezi datirighin Israelba a batosi, ezi tuavir kamın ia Godin apangkuvim ini. ³¹ Kamaghıra, Israelba Godin akam batoke. Ezi Godin apangkuvir ia inizir kam bangin, me datirighin Godin apangkuvim uaghan a iniam. ³² God kamaghin ifonge, a uan apangkuvim gumazamiziba bar men akagham. Kamaghin, gumazamiziba bar Godin akam batoke. Kamaghin me uan arazir kuramin apengan ikia kalabuziar gumazibar min iti. God me gamizi, me kamaghin iti.

E Godin ziam fam

³³ Ame! Godin bizir aghuiba ko an fofozim ko an nighnizim, da guizbangıra bar ekevegha bar pin iti! Egha ongarimin min bar kone! Gumazitam an nighnizimin mingarim manmaghin deraviram a geghanam? Puvati. Ezi a zuraram amir araziba, gumazitam manmaghin dagh fogham? Bar puvati! ³⁴⁻³⁵ Bizir kam, Godin Akinafarimin aven iti,

“Guizbangıra, tina Ekiamin nighnizim gifo?

Egh tina kamaghin a mikim suam, ni tuavir aghuir kamın gin mangi?

Bar puvati!
 Egh tina bizitam isi God danighti,
 a uam a ikarvaghsi nighnigham?
 Bar puvati?"

³⁶ E fo, God uan dafarimin biziba bar dar ingari, egha a dar mingarim, ezi da a baghavira ikiava, mamaghira iti. Kamaghin e zurara an ziam fam! Guizbangira.

Pol ghaze, Kraisin adarasi me arazir manabar amuam

12

(Sapta 12:1-15:13)

E uan nivafiziba isi ofan min God daningam

¹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin apanguvir ekiam ginighnigha, egha ki kamaghin ia gakhgkhor: Ia uari uan nivafiziba isi angamra itir ofan min God daningvira iki. Egh a baghvira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, eghti a bizir kam bagh bar akuegham. Ia uari isiva God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem. ² Ia nguazir kam in itir gumaziba amir arazibar gin mangan marki. Ia teghtima God nighnzir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragha arazir mabagh afraziba, ia dagh fogham.

11:36: 1 Ko 8:6, Ga 1:5, 2 Ti 4:18, Hi 13:21, 2 Pi 3:18   **12:1:**
 Sng 50:13-14, Jo 4:24, Ro 6:11-13, 1 Ko 6:13, 6:20, Hi 10:20, 1 Pi 2:5
12:2: Ef 1:18, 4:23, 5:10, 5:17, Kl 1:21, 1 Pi 1:14, 1 Jo 2:15

God ingangaribar amuasa fofoziba isa e ganingi, eghti e igharaziba bagh ingangarim deravira a damuam

³ God uan apangkuvimın gın ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganıngizi, ezi ki vaghvagha kamaghın ia mikimasa. Ia uari fıva pın uari arıghın marki. Ia deragh nıghnıghıva, God ia ganıngizir nıghnızir gavgavimın ganıva, egh tuavir kamın ia uari tuisıgh. ⁴ E fo, nivafızir vamıra itima, an aven soroghafariba ko bizir maba sara iti. Ezi nivafızir kamın aven itir bizir kaba, vaghvagha ingangarir igharazibagh ami. ⁵ Kamaghıra, e gumazamizir avırıba ikia, egha e datırıghın Kraıs ko porogha nivafızir vamıran mın oto. Egha nivafızir kamın aven itir bizir kabar mın, e uari inıgha Kraısın poroghav iti. ⁶ Kamaghın, God uan apangkuvimın gın ghua ingangaribar amuasa fofoziba isa mati bizir aghuıbar mın vaghvagha e ganingi. Eghti gumazitam, a Godın akam inıgha izir fofozim ikıva, egh a uan nıghnızir gavgavimın mırara deravıra Godın akam gun me mikimam. ⁷ Eghti gumazitam igharazibar akurvaghamin fofozim ikıva, egh a deravıra men akurvagh. Eghti gumazitam igharazibar sure damuamin fofozim ikıva, egh a deravıra men sure damu. ⁸ Eghti gumazitam gavgavim igharaz darazir navıbar anıngamin fofozim ikıva, egh a bar deravıra ingangarir kam a damu. Eghti gumazitam bizıba isi gumazibagh anıdir fofozim ikıva, egh an

---

12:3: 1 Ko 3:10, 12:7, 12:11, Ga 2:9, Ef 4:7   **12:4:** Ef 4:16   **12:5:**
 1 Ko 12:27, Ef 4:25   **12:6:** 1 Ko 12:28, 13:2, 1 Pi 4:10-11   **12:7:**
 Ap 13:1, Ga 6:6, 1 Ti 5:17   **12:8:** Ap 15:32, 20:28, 2 Ko 9:7, 1 Pi 5:2

aviriba me daning. Eghti gumazitam ingangarimın faragha zuir fofozim ikıva, egh a deravira an apengan itir gumazibar ganıva ingangarir kam damu. Eghti gumazitam igharaz darazir apangkuvamin fofozim ikıva, egh a men apangkuvsi bar akongegh mamaghıra iki.

E navir averiabar aven guizın gumazamizibagh ifongegh

⁹ Eghti ia ifar gumazibagh ifongan marki, ia uan navir averiabar aven guizın gumazamizibagh ifongegh. Egh arazir kurabar aghuaghıva, egh arazir aghuıbar suiragh gavgafıgh. ¹⁰ Ia uan ikızimın aven uari uarigh ifongezı moghın, ia uaghan Kraısın adarazir aven uari uarigh ifongegh. Egh zurara ia uarıra uan ziaba pırafısi pamtem ingar. ¹¹ Ia pamten ingarıva amırvaghan marki, eghti Godın Duam ian navıbar amuti ia zurara Ekiamın ingangarim damusi navıba dıkavam. ¹² Egh ia, bizir aghuir ia fogha inıamıba bagha mızua, dagh nıghnıgh bar akongegh. Egh osımtızıba izamin dughıamın, ia iki uaghan da aterıva tugh gavgafıgh. Egh zurara God ko mıkim.

¹³ Eghti Godın gumazamizıba bizıba puvatıghti, bizir ia itıba men akurvagh. Eghti nguıbar ıgharazımın gumazıba ian bıghan izamin dughıamın, ia me inıgh uan dıpenıbar mangı deragh me damu. ¹⁴ Gumazım arazir kuramın

---

12:9: Sng 34:14, Amo 5:15, 1 Ti 1:5, 1 Pi 1:22   **12:10:** Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7   **12:11:** Ap 18:25, MAA 3:15   **12:12:** Ap 2:42, Fl 3:1, 1 Te 5:16-17, Hi 3:6, 10:36, Je 1:4   **12:13:** 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1, 9:12, Hi 13:2, 13:16, 1 Pi 4:9   **12:14:** Mt 5:44, Lu 6:28, Ap 7:60, 1 Ko 4:12, 1 Pi 3:9

ni damighti, ni arazir aghuimin a damusi Godin azangsigh. Egh a gasighasighsi Godin azangsighan marki. ¹⁵ Eghti igharaz darazi bar akongeghti ia me ko bar akongegh. Egh igharaz darazi osemeghti, ia me ko osemegh. ¹⁶ Egh ia arazir vabara, gumaziba bar me damu. Egh uarira uari fan marki. Egh gumazir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamaghin uabi ginighnighan marki, kirara fofozim iti.

¹⁷ Gumazitam arazir kuratamin ni damightima, ni uam arazir kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumazibar damazimin derazir arazibar amu.

¹⁸ Ia uari navir amirizim ikiva gumazir igharaziba ko navir vamira ikisi pamtem ingar. ¹⁹ Nan namakar aghuiba, me arazir kuram ia damighti, eghti ia men arazir kuram ikarvaghan marki. Ia teghti, God uabi uan aningagharimin tuavimin me ikarvaghham. Ia fo, Godin Akinafarimin aven en Ekiam kamaghin migei, "Ikiarvazim nan ingan-garim, ki uabi men arazir kuraba ikarvaghham."

²⁰ Egh ni Godin Akinafarim mikemezi moghin damu, "Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Eghti kuarim an pirti, ni dipatam a daning. Nin arazir aghuir kam a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham."

²¹ Ni arazir kuram ateghti, a ni gafighan marki.

12:15: Sng 35:13   **12:16:** Sng 131:1-2, Snd 3:7, Ais 5:21, Jer 45:5, Ro 11:20, 15:5   **12:17:** Mt 5:39, Ro 14:16, 2 Ko 8:21, 1 Te 5:15

12:18: Mk 9:50, Ro 14:19, Hi 12:14   **12:19:** Lo 32:35, Snd 24:29, Mt 5:39, Ro 12:17, 13:4, 1 Te 1:6-7, Hi 10:30   **12:20:** Kis 23:4-5, Snd 25:21-22, Mt 5:44

Ni arazir aghuim damuti, nin arazir kam arazir kuram abiragh a gafiragham.

13

E gavmanin apengan ikiam

¹ Gumaziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavman tam puram otozir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin aven itir gumazir dapaniba bar, God uabi me ariki. ² Kamaghin amizima, gumazitam gavmanin dapanibar akam batogha, kamaghin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumazibar akaba batosi. Gumazir kamaghin amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam. ³ Gavmanba gumazir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa itir puvati. Gavmanba gumazir arazir kurabagh amiba atiatim me daningasa iti. Kamaghin amizi, ni gavmanin atiatingan koghsi, ni arazir aghuibar amuti, eghti me nin ziam fam. ⁴ E fo, gavman a Godin ingangarir gumazim, egha an arazir aghuibar, ian akurvaghasa ia bagha ingari. Ni arazir kuram damigh gavmanin atiating. Ni fo, gumazibagh asighisighamin ingangarim ko gavgavim gavmanin dafarimin iti, a puram aningin suirazir puvati. A Godin ingangarir gumazim, ni tina arazir kuram damighti, a nin arazir kuramin ivezim ni daningam. ⁵ Kamaghin amizi, ni gavmanbar apengan iki. Ia gavman apengan ikian kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangira. Ezi ia uaghan kamaghin fogh, ia uan

---

13:1: Snd 8:15, Dan 2:21, Jo 19:11, Ta 3:1, 1 Pi 2:13   **13:3:** 1 Pi 2:13-14, 3:13   **13:4:** Ro 12:19, 1 Te 4:6   **13:5:** Sav 8:2, 1 Pi 2:19

navir averiamin aven uan araziba deravira da tuisigh, arazir aghuibar gın mangi. Ia kamaghın damuva, egh ia gavmanbar apengan ikiam.

⁶ Gavmanba Godın ingangarir gumazibar iki, zurara ingangarir God me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh ia uaghan takisin dagiaba isi me daningam. ⁷ Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko takisin igharazir maba sara, me daningiva, egh arazir aghuibar me damu, egh men ziaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

⁸ Ia ikarvaghamin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagh. Eghti ikarvaghamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumazir igharaziba bar me gifuegham. Tina gumazir igharaziba bar me gifonge, a guizbangira Moses Osirizir Arazibar gın zui. ⁹ E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghın miği, “Ia gumazibav soghti, me arimighiran marki. Ia okıman marki. Ia gumazir igharazibar biziba bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan marki.” Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghira akar vamira an aven iti, akar kam kamakin: “Ni uabira uabi gifongezir moghin, gumazir igharazibagh ifongegh.” ¹⁰ Ni gumazir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan kogham. Kamaghın amizi, gumazim igharaz darazigh ifongegha, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gın zui.

13:8: Mt 22:39-40, Ga 5:14, Kl 3:14, Je 2:8   **13:9:** Kis 20:13-17, Wkp 19:18, Lo 5:17-21   **13:10:** Mt 22:40, Ro 13:8, 1 Ko 13:4-7

E angazangarimin aruir gumazibar min daruam.

¹¹ Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamaghin arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh angamra ikiamim. Ia fo, fomira dughiar e nighnizir gav-gavim Kraisin itim, koma God en akuraghamin dughiamin, aning mong uaningin saghon iti. Ezi datirighin God en akurvaghamin dughiar kam a roghira ize. ¹² Aminirbirim givasava amima, aminim tiasa. Kamaghin amizi, e mitatemin araziba bar dar ateghiva angazangarimin aven misoghsi midorozir biziba inigh dar aghuigh. ¹³ E angazangarimin aruir gumazibar min deraghvira daruam. E dipar onganibar amiva ongan kogh, egh pura gumazamiziba isi pamten dimiva ighiar kurabar arazibar amuan marki. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uariv soghiva, egh munavin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki. ¹⁴ Egh ia uan Ekiam Krai Iesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, egh navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

14

Ia uan adarazir araziba tuisighan marki, egh suam, ian araziba ikufi

---

13:11: 1 Ko 15:34, Ef 5:14, 1 Te 5:5-7   **13:12:** Ef 5:11, 6:11-13, Kl 3:8, 1 Te 5:5-6, 1 Jo 2:8   **13:13:** Lu 21:34, Ef 5:18, Fl 4:8, 1 Te 4:12, Je 3:14, 1 Pi 2:12, 4:3   **13:14:** Ga 3:27, 5:16, Kl 3:10, 1 Pi 2:11

1 Gumazim nighnizir gavgavim Kraisin ikia, egha an nighnizir gavgavim gavgavizir puvati, ia gumazir kam inigh aven iziti a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin aven itir nighniziba bagh, a ko uari adoghan marki. 2 Gumazir nighnizir gavgavim itim, a biziba bar a dapi. Ezi gumazir nighnizir gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati.* 3 Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir nighnizibar gumazir kam damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inizi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar da apimin arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi. 4 Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir igharazimin ingangarir gumazimin araziba tuisigham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a irighamim, kar an Gumazir Ekiamin bizim. Ekiam uabi a damighti a gavgavigham, kamaghin a guizbangira tugh gavgavigham.

5 Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiaba bar magh gari. Eghti gumaziba bar vaghvagh uari gifogh suam, nighnizir manam men nighnizimin dera. 6 Gumazir dughiar mam pirafim, an Ekiamin ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar a da apim, a dagheba bagha God minabi, egha tuavir kam in Ekiamin ziam fe.

14:1: Ro 15:1, 15:7, 1 Ko 8:9-11, 9:22   **14:2:** Stt 1:29, 9:3, Ro 14:14, 1 Ko 10:25, 1 Ti 4:4   * **14:2:** (14:2) Ia akar 1 Korin 8:1in itimin gan.
14:3: Kl 2:16   **14:4:** Mt 7:1, Je 4:11-12   **14:5:** Ga 4:10   **14:6:** 1 Ko 10:31, Ga 4:10, 1 Ti 4:3

Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiamin ziam fasa nighnigha, egha dagher maba ataghrasi.

⁷ E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirimirir angamra itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati. ⁸ E angamra ikiva, e Ekiam bagh ikiam. E aremegh, e Ekiam bagh aremegham. Kamaghin, e angamra iti, o areme, e Ekiamin adarazira. ⁹ Bizir kamın mingarim kamakin. Krais aremegha ua dikafi. Kamaghin an angamra itiba ko aremeziba bar moghira men Ekiamin iti.

¹⁰ E fo, e bar Godin kotiamin tuivighti, an en araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisighan kogh suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir girakirangin adarir nighnizibar me damuan marki. ¹¹ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Ki ian Ekiam, ki zurara ikivira ikiam, kamaghin ki guizbangira ia migei,
 ‘Nguazimin itir gumazamiziba bar nan guamin uan teviba apir,
 egh uan akabar nan gun mikim suam, ki guizbangira God.’ ”

¹² Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godin mikimam.

14:7: 1 Ko 6:19-20, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Pi 4:2   **14:8:** Lu 20:38, Ga 2:20, 1 Te 5:10   **14:9:** Ap 10:36, 2 Ko 5:15   **14:10:** Mt 25:31-32, Ap 10:42, 17:31, 2 Ko 5:10   **14:11:** Ais 45:23, Fl 2:10-11   **14:12:** Mt 12:36, Ga 6:5, 1 Pi 4:5

Nî uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogham

¹³ Kamaghîn amizi, e gumazir igharazibar araziba ua da tuisighan kogham. Egha ia nighnizir igharazimîn gîn mangiva, egh e uan adarazir amuti me arazir kuram damuva iran kogham. ¹⁴ Kî Ekiam Iesus ko poroghav ikia, ezi bizir kam nan nighnizim gamizi a bar kuiaghrizi, kî guizbangira kamaghîn fo, bizitam uabi Godîn damazimîn mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazimîn zuezir puvati, eghti bizir kam an nighnizimîn guizbangira bar mize, eghti an a damuan marki. ¹⁵ Kamaghîn, nî daghetam ramiti, nîn anav gan nighnigh suam, a Godîn damazimîn mize, eghti arazir kamîn nî an nighnizim gasighasigham. Nî kamaghîn damuva nî munav gifongezir arazimîn gîn mangan kogham. Krais munav bagha areme, ezi nî puram apir arazim a damuva a gasighasighan marki. ¹⁶ Egh ia kamaghîn damuan marki, ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami. ¹⁷ E fo, gumazitam, God Bizibagh Ativir Arazim mikimsi, a dagheba apir araziba o dipaba apir araziba dav kîman kogham. Puvati. A Godîn damazimîn derazir arazim ko, navir vamîran ikiamin arazim ko, bar akongezir arazim, dav kîmam. Arazir aghuir kaba, da Godîn Duamîn aven otifi. ¹⁸ Eghti tina tuavir kamîn Kraisin ingangarim damigh, a God damuti, an a bagh bar akuegham. Eghti a gumazamizibar

14:13: 1 Ko 8:9, 8:13, 10:32   **14:14:** Ap 10:15, Ro 14:2, 14:20, 1

Ko 8:7-8, 1 Ti 4:4, Ta 1:15   **14:15:** 1 Ko 8:11-13   **14:16:** Ta 2:5

14:17: 1 Ko 8:8   **14:18:** 2 Ko 8:21

amuti, me miğirigiar aghuibar a mikimam.

¹⁹ Kamaghin amizi, e zurara igharaz darasi ko navir vamira ikiamin arazibar gin mangiva, egh arazir gumazir igharazibar amuti me tugh gavgavighamiba, dar gin mangi dar amuam. ²⁰ Ni daghemra nighnigh, tuavir kamın God amizir arazibagh asighasighan marki. Guizbangira, dagheba bar, da dera. Eghti ni daghetam ramiti, bizir kam gumazir igharazim damighti, an arazir kuram damigh irigham, eghti kamaghin ni arazir kuram gami. ²¹ Kar tuavir aghuim, ni kamaghin damuan marki: ni asizitam ko wainin dipatam ramiva egh bizir igharazitam damighti, da nin anav damighti a irigham. ²² Ni nighnizir gavgavir bizir kamın itim, a nin navimın iki. God nin nighnizim gifo, eghti ni gumazir igharazitamın mikiman marki. Guizbangira, gumazitam bizitam ginighnizima, bizir kam dera, ezi an navim osemzir puvati, gumazir kam bar akongegham.† ²³ Gumazitam asizitam o daghetam amiva, egh nighnizir pumuning ikiti God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nighnizir gavgavim gisin tuzir puvati, kamaghin osimtızim an iti. Guizbangira, e nighnizir gavgavim gisin tughan kogh arazir manam damuti, God suam, an arazir kuram.

15

E Kraisin nighnizim ko arazimın gin mangam

14:19: Ro 12:18, 15:2, 1 Ko 14:12, 1 Te 5:11   **14:20:** Mt 15:11, Ro 14:14-15, 1 Ko 8:9, 8:13, Ta 1:15   † **14:22:** (14:22) Grighin akam vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati.   **14:23:** Ta 1:15

¹ E gumazamizir nighnizir gavgavim itiba, gumazamizir gavgaviba puvatiziba, men osimtiziba ater men akurvagham. E uarira uarir akurvaghshi nighnighan kogham. ² E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvagham. E kamagh sua, men nighnizir gavgavim gavgavigh ikivira ikiam, kamaghin e men akurvagham. ³ E fo, Krais uabi uabin akurvaghasa nighnizir puvati. Godin Akinafarimin arazir a batozimin osizirim kamakin, “Akar kurar gumaziba ni gazeziba, da uaghan na gire.” ⁴ Godin migirigiar me fomira Godin Akinafarimin osiriziba, da bar en sure damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e damuti, e nimira iki, osimtiziba ateriva tugh gavgavigh God e daningamin bizir aghuiba bagh mizuamam. ⁵ Datirighin ki ia bagha God ko migia ghaze, God uabi e gamima, e nimira ikia osimtiziba atera tugh gavgafi. Egh a ia damuti, ia Krais Iesus amizir arazibar gin mangi, egh tuavir kamin ia igharaz darazi ko navir vamira ikiam. ⁶ Kamaghin ki ia bagh Godin azangsighti, ia navir vamira ikiva bar moghira uari inigh Godin ziam fam, an en Ekiam Krais Iesusin Afeziam.

Krais, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan, bar men akura

⁷ Kamaghin amizi, gumazamiziba Godin ziam fisi, ia Kraisin adarasi ia uarira uari inigh bar akongegh. Krais ia inigha aven izezi moghin,

---

15:1: Ro 14:1, Ga 6:1   **15:2:** Ro 14:19, 1 Ko 9:19, 9:22, 10:24, 10:33, 13:5, Fl 2:4-5   **15:3:** Sng 69:9, Mt 26:39, Jo 5:30, 6:38   **15:4:** Ro 4:23-24, 1 Ko 9:9-10, 10:11, 2 Ti 3:16-17   **15:5:** Ro 12:16, 1 Ko 1:10, 9:9-10, Fl 3:16   **15:6:** Ap 4:24, 4:32   **15:7:** Ro 5:2, 14:1-3

ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh.
⁸ Kî ia miġei, Krais Judabar ingangarir gumazimîn oto. A niġhnizir kam faraghaviram an iti, a kamaghîn men akagham, God mikemezir akaba da bar guizbangîra. Da kamakin, God en ovaviba ko amizir akar dikiriziba, da guizbangîra otivigham.
⁹ Krais uaghan kamagh sua, a Kantrin Igharazibar Gumazibar amighti, me Godin apangkuvim bagha an ziam fam. Godin Akinafarim bizir kam kamaghîn a miġei,

“Kamaghîn amizi, kî Kantrin Igharazibar Gumazibar tongîn ikîva ni minabam.
 Egh kî nîn ziam fiva ighiabar amuam.”

¹⁰ Egha Godin Akinafarim miġirigiar igharazim uaghan iti,

“Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia Godin gumamaziziba Israelba,
 ia me ko iki bar akongegh.”

¹¹ Ezi miġirigiar mam uaghan kamaghîn miġei,

“Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar,
 ia Ekiamîn ziam fi!
 Egh nguazimîn itir anababa,
 ia bar an ighiabar amu!”

¹² Ezi Aisaia uaghan kamaghîn mikeme,

15:8: Mt 15:24-25, Ap 3:25-26, 2 Ko 1:20   **15:9:** 2 Sml 22:50, Sng 18:49, Jo 10:16, Ap 3:25, Ro 9:23, 11:30   **15:10:** Lo 32:43   **15:11:** Sng 117:1   **15:12:** Ais 11:1, 11:10, MAA 5:5, 22:16

“God Jesin ikizimin tav amisevegti,
 an atrivimin otogh iziva Kantrin Igharazibar
 Gumazibar ganam.
 Egh a me damuti,
 me bizir aghuir a me daningamiba bagh
 mizuam ikiam.”

¹³ Ki ia bagha God ko migei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamam. God kamagh sua, an Duamin gavgavimin, a ia damuti, ian arazir gin izamin bizir aghuiba bagha mizuaim, an aghung mangi bar ekevegham. Kamaghin, God ian nighnzir gavgavim an itir tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizivagham.

Pol uabi uan ingangarim geghara, egha uan akam isa uan namakaba bagha anemadi

(Sapta 15:14-16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

¹⁴ Nan adarasi, ki uan navimin aven ki nighnzir gavgavim ikia kamaghin fo, ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar aviriba iti. Kamaghin ia vaghvagh nighnzir aghuiba uarira uari daningam. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi ki akinafarir kamın aven akar mabagh nighnigha, kamaghin ian nighnziba dikavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan apangkuvigha na misevezi, ki Krai Iesusin ingangarir gumazimin ikiava egha

---

15:13: Ro 12:12, 14:17   **15:14:** 1 Ko 8:1, 8:7, 8:10, 2 Pi 1:12, 1 Jo 2:21

Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha ingari. God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me ofan min iki a damuti eghti a me bagh bar akongegham. Eghti Godin Duam me damighti, me God baghivira ikiam. Kamaghin amizi, nan ingangarim kamaghin iti, ki ofa gamir gumazimin min ingara Godin akar aghuim me mikiri.

¹⁷ Ki Krais Iesus ko porogha ingangarim gami, kamaghin ingangarir ki God bagha amir kam, ki a bagha bar akonge. ¹⁸⁻¹⁹ Ki bizir igharazibar gun mikiman kogham, bizir vamiran kam ki an gun mikimasa: Ki Krais ko ingarima Krais na bagha tuaviba arizima, ezi ki Kantrin Igharazibar Gumaziba an gin mangasa men sure gami. A nan aven ingarima, ezi migirigiar ki me migeiba ko arazir ki amiziba, ko mirakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba, me dar garima da me gamima me Godin gin zui. Bizir otozir kaba, Godin Duamin gavgavimin ki a dagh amima da otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalem in ikegha Kraisin akar aghuim bar anakura ghua Ilirikumin Provinsin oto. ²⁰ Nan ifongiam kamakin: ki akar aghuim danganir gumaziba oraghizir puvatizibar anekunasa bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari. ²¹ Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa,

“Gumazir an eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba,
datirighin da baragham,

eghti gumazir faragha an migirigiaba baraghizir
puvatiziba,
datirighin dagh fogham.”

*Pol Romin itir Kraisin adarazir ganigh, egh
Spenin Kantrin mangam*

²² Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava amima, ingangarir kam nan suirazi, kamaghin ki izezir puvati. ²³ Egha datirighin ki nguibar kabar ingangariba puvati. Ki azenir aviribar ian ganasa ifonge, ²⁴ kamaghin amizi, ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin Kantrin mangisi damuva, ki ti Spenin darorim ateghiva ti tong ia ko ikegham, egh gin Spenin mangam. Ki ian ganigh, egh tong ia ko ikisi bar akuegham. Eghti ia tuavimin ivezim nan akuraghti, ki Spenin mangam.

²⁵ Ezi datirighin ki Godin adarazi bagh akurvazitam inigh Jerusalem Nguibar Ekiamin mangam. ²⁶ Ia fo, Jerusalem in itir Godin adarasi, men tongin itir gumazamizir maba biziba bar puvati. Kamaghin, Masedonia ko Akaian Provinsin itir siosba me bagha dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke. ²⁷ Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin ami. Kar guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Israelin gumazamizir onganarazibar akurvaghamin ingangarim iti. Guizbangira, Israelba fomira Godin bizir aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumazibagh aniga men duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumaziba ikarvaghamin bizim iti, me nguazir

---

15:22: Ro 1:13   15:24: 1 Ko 16:6   15:25: Ap 19:21, 20:22, 24:17

15:26: Ap 24:17, 2 Ko 8:1, 9:2, 9:12   15:27: Ro 9:4, 11:17, 1 Ko 9:11, Ga 6:6

kamin bizir aghuiba isi Israelbar aningiva me ikarvaghham.

²⁸ Ki faragh dagiar kaba bar a da inigh Jerusalemın mangamin ingangarim a givaghiva, egh gin Spenın mangisi izi ian ganigh, mangam.

²⁹ Ezi ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Kraıs bizir aghuir bar aviribar en tongın dar amuam.

³⁰ Nan adarasi, en nighnızir gavgavir Ekiam Kraıs İesusın itim ko, Godın Duam e ganidir igharaz darazigh ifongezir arazim, ki bizir kamning ginighnigha kamaghın ia gakaghorı, ia na ko porogh pamtem God ko mikim na bagh an azangsigh. ³¹ Egh kamaghın mikim, Judian itir nighnızir gavgavim puvatiziba na gasighasighan kogham. Eghti Jerusalemın itir Kraısın adarasi nan ingangarir ki me bagha amim bagh bar akuegham. ³² Kamaghın God ifueghtima, ki ia bagh izisi nan navir averiam bar akuegham. Egh ia ko avughsi ua uan gavgavim inisi, egh bar akuegham. ³³ Ki kamaghın Godın azai, Godın navir amirizim ko dabirabir aghuim anidim, bar moghıra ia ko iki. Guizbangıra.

16

Pol gumamazir aviriba bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹ Ki ghaze, ia kamaghın fogh, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia deragh a damu. An ingangarim kamakin, a Senkrian nguıbar ekiamın itir siosın akurvazir amizim. ² Ki kamagh sua, ia Ekiam ginighnigh Fibi inighti a ia

ko iki. Kar arazir aghuir e Godin gumazamiziba damuamim. Egh a bizitizim puvatighti ia an akuragh. Guizbangira, a gumazamizir aviribar akurvagha egha uaghan nan akura.

³ Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning na ko Kraiss Iesusin ingangarim gami. ⁴ Aning nan akurvagha na bangin oveghai. Kamaghin amizi, ki uabira puv aning minabi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibar siosba uaghan aning minabi.

⁵ Egha ki uan akam isa aningin dipenimin uari akuvir sios bagha anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh me ko iki.

Egha ki uan akam isa nan namakam Epainetus bagha amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Provins Esian itir gumaziba bar men faraghavira nighnizir gavgavim Kraissin iti.

⁶ Egha ki uan akam isa Maria bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian akuraghasa pamten ingari.

⁷ Egha ki uan akam isa Andronikus ko Junias bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning e Judan ikizir vamira, egha na ko kalabusin ike. Aning Kraissin aposelbar tongin itima, me bar aning gifo. Ezi aning nan faragha ghua Kraiss gifo.

⁸ Egha ki uan akam isa Ampliatus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga uaghara Ekiam ko porogha kamaghin ga namakar aghuimningin min iti.

⁹ Egha ki uan akam isa Urbanus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e koma Kraisin ingan-garir gumazim. Egha Stakis uaghan, ki a bagha akam amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar aghuim.

¹⁰ Egha ki uan akam isa Apeles bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Kraisin gin zuima osimtiziba a bativima, an nighnizir gavgavim Kraisin ikiavira iti, ezi bizir kam bagha a ziam iti. Egha ki uan akam isa Aristobulusin dipenimin itir darasi bagha anemaga ghaze, Afeziam me ko iki.

¹¹ Egha ki uan akam isa Herodion bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan ikizir vamira. Egha ki uaghan uan akam isa Narsisusin dipenimin aven itir Ekiamin adarasi bagha ghaze, Afeziam me ko iki.

¹² Egha ki uan akam isa Trifina ko Trifosa bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam bagha pamten ingari. Egha uaghan uan akam isa nan roroam Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari.

¹³ Egha uaghan ki uan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A gumazir bar deragha Ekiamin gin zuim. Egha an amebam uaghan, ki a bagha akar aghuim anemdi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami.

¹⁴ Egha ki uan akam isa Asinkritus ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagha anemaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁵ Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko Olimpas, ko Godin gumazamizir me ko uari akuviba bar, me bagha anemaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁶ Ia Kraisin adarasi, e uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir agharibar suigh. Ezi Kraisin siosba bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan

¹⁷ Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh asighasighava, egha suren akar ia inizarbar apanim gami. Kamaghin, ia men saghon iki. ¹⁸ Me en Ekiam Krai Iesusin ingangarim gamir pu. Puvati. Me uan nivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh inivibagh amuava, gumazamizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi. ¹⁹ Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia akar aghuim inigha deravira an gin zui. Kamaghin, ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin fofoziba puvatigham. ²⁰ Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuarim anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighi, ia Satan dikaraghtima, a ian

---

16:16: 1 Ko 16:20, 1 Pi 5:14   **16:17:** Mt 7:15, Ap 15:1, 15:5, 1 Ko 5:9-11, 2 Ti 3:5, Ta 3:10, 2 Jo 10   **16:18:** Fl 3:19, Kl 2:4, 1 Ti 6:5, Ta 1:10, 2 Pi 2:3   **16:19:** Mt 10:16, Ro 1:8, 1 Ko 14:20   **16:20:** Stt 3:15, Ro 15:33, 1 Ko 16:23, 1 Te 5:28, MAA 22:21

dagaribar apengan ikiam. En Ekiam Kraisin apangkuvim ia ko iki.

Gumazir maba uan akaba isa Romin itir gumazamiziba bagha da amadi

²¹ Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vamira, me uaghan ia bagha akam amadi.

²² Ki Tertius Kraisin ananav, ki uaghan uan akam isa ia bagha anemadi. Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kamın da osiri. ²³⁻²⁴ Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Gaiusra, ki Pol ki an dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Egha Siosin mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguibar kamın Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi.*

E Godin ziam fam!

²⁵⁻²⁶ E Godin ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ian nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a migei. Akar aghuir ki akurim, a Kraisin Iesusin akar aghuim, a guizin akar mogomem, bar fomira azenir aviribar modogha iza, datirighin azenim giri. Guizin akar

---

16:21: Ap 16:1, 19:22, 20:4   **16:23-24:** Ap 19:29, 1 Ko 1:14, 2 Ti 4:20   * **16:23-24:** (16:23-24) Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin kamın iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Kraisin Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira.

mogomer kam, Godin akam inigha izir gumaz-ibar osiziriba, da gumazamizibagh amizi, me akar mogomer kam a gifo. Godin ovengan koghamim, akar gavgavimin kamaghin miġia ghaze, akar mogomer kaba azenim giriti, Kantrin Igharazibar Gumaziba bar dagh foghiva, niġhnizir gavgavim Kraisin iki kamaghin an ġin mangam. ²⁷ Ezi ki kamaghin ifonge, Krai Iesus e damuti, e Godin ziam fam. Anarira a God, egha a uabira fofoziba bar iti. Kamaghin, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam. Guizbangira!

Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004 Edition Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua
New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was
published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer
Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in
any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual
words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2021-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea